ODORIC VAN FRIULI

MIJN REIS NAAR HET VERRE OOSTEN

een verslag uit het begin van de veertiende eeuw

vertaald en toegelicht door Vincent Hunink en Mark Nieuwenhuis

integrale tekst gepubliceerd als:
Odoric van Friuli, *Mijn reis naar het verre oosten, een verslag uit het begin van de veertiende eeuw*
vertaald en toegelicht door Vincent Hunink en Mark Nieuwenhuis,
Athenaeum – Polak & Van Gennep, Amsterdam 2008

tweede, electronische versie, Nijmegen 2010

Deze versie is bedoeld voor privé-gebruik van lezers.
Op de tekst rust copyright.
Overname van passages in commerciële uitgaven is
alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van de uitgever.

Graag ook een bericht aan de 2e vertaler:
v.hunink@let.ru.nl

Odoric van Friuli, *Mijn reis naar het verre oosten*, vertaald en toegelicht door Vincent Hunink en Mark Nieuwenhuis, Athenaeum – Polak & Van Gennep, Amsterdam 2008; tweede, electronische versie, Nijmegen 2010
[www.vincenthunink.nl]

Patrijzen door de lucht meegevoerd (1)

Er doen talrijke en uiteenlopende verhalen de ronde over de gebruiken en bijzonderheden in deze wereld, maar ook het volgende is het weten waard. Ik, broeder Odoric van Friuli, ben vrijwillig de zee overgestoken en doelbewust naar de gebieden van ongelovigen gegaan om daar een oogst aan zielen binnen te halen, en daarbij heb ik veel grote, wonderbaarlijke dingen gehoord en gezien. Daarover kan ik u naar waarheid vertellen.

Allereerst stak ik de Grote Zee* over en begaf ik mij naar Trabzon, in oude tijden Pontus genoemd. Die plaats heeft een gunstige ligging, want ze vormt een soort opstap naar de Perzen, de Meden en alle andere volkeren aan de overzijde van de zee.

In dit gebied zag ik iets wat me erg aanstond. Ik zag namelijk een man die meer dan vierduizend patrijzen bij zich had. De man liep gewoon op de grond, maar de patrijzen vlogen door de lucht. Hij voerde ze naar een vesting die Zegana heet, op drie dagreizen vanaf Trabzon. De patrijzen hadden een bijzondere eigenschap: wanneer de man wilde rusten of slapen, vleiden ze zich tegen hem aan als kuikentjes, en op die manier voerde hij ze naar Trabzon, tot bij het paleis van de keizer.* Daar nam de keizer er zoveel van in ontvangst als hij wilde. De rest van de patrijzen bracht de man dan weer terug naar de plek waar hij ze vandaan had.

In die stad ligt het lichaam van Athanasius,* bijgezet boven de stadspoort. Deze Athanasius heeft de geloofsbelijdenis geschreven die begint met 'Eenieder die wil...'

Vandaar ging ik Groot-Armenië binnen, op weg naar een stad genaamd Erzurum. Lang geleden was het een mooie, welvarende stad. Dat zou het nog zijn, als Tartaren en muzelmannen* er niet zo vreselijk hadden huisgehouden. Er was namelijk een overvloed aan brood, vlees en andere levensmiddelen – behalve wijn en fruit, want het is er erg koud. De mensen zeggen dat het de hoogste bewoonde plek ter wereld is. Wel is er prima water, en dat komt zo: de aders van dat water ontspringen in en borrelen op vanuit de Eufraat, die op een dagreis afstand ligt en vandaar verder stroomt. De stad ligt halverwege de route naar Tabriz.*

De heilige 'onbeklimbare' berg met de ark van Noach (2)

Vandaar ging ik verder en kwam ik bij een berg genaamd Solissaculo.* In die streek ligt de berg met de ark van Noach. Die zou ik graag beklommen hebben, als mijn reisgezelschap op me had willen wachten. Ik wilde hem wel beklimmen, maar de mensen in die streek zeiden dat niemand dat ooit had gekund. Want dat, zo wordt gezegd, lijkt God, de Allerhoogste, niet te behagen.

Odoric van Friuli, *Mijn reis naar het verre oosten*, vertaald en toegelicht door Vincent Hunink en Mark Nieuwenhuis, Athenaeum – Polak & Van Gennep, Amsterdam 2008; tweede, electronische versie, Nijmegen 2010
[www.vincenthunink.nl]

Het edele Tabriz, met een berg gratis zout (3)

Vanuit die streek begaf ik me naar Tabriz, een grote, koninklijke stad, die in oude tijden Susis heette. Dit Susis lag in het land van koning Assuerus.* Hier bevond zich, naar verluidt, een verdorde boom in een *moskee*, dat wil zeggen een kerk van de muzelmannen. Deze stad is beter geschikt voor handel dan enige andere, waar dan ook. Want vandaag de dag is er niets eetbaars of verhandelbaars ter wereld te vinden waarvan daar geen grote voorraad is. De stad heeft namelijk een heel gunstige positie en ligging. Ze is zo buitengewoon voornaam, het is haast ongelofelijk wat men er allemaal heeft. Bijna de hele wereld onderhoudt er namelijk handelscontacten mee. De christenen beweren dat de Perzische keizer* meer inkomsten uit die stad heeft dan de koning van Frankrijk uit heel zijn rijk.

In de buurt ervan ligt een zoutberg, een grote voorraad voor heel de stad. Iedereen mag van dat zout nemen zoveel hij wil, zonder er iets voor te hoeven betalen.

In Tabriz verblijven veel christenen van allerlei slag, over wie de muzelmannen in alle opzichten de baas zijn. Er zijn nog veel meer bijzonderheden te vertellen, maar dat zou te ver voeren.

Vanaf Tabriz ging ik tien dagreizen verder, tot aan een stad genaamd Sultaniya. Daar verblijft de Perzische keizer 's zomers ('s winters gaat hij naar een streek aan de Kaspische Zee). Die stad bestrijkt een groot terrein en is koud. Er is goed water. Veel kostbare handelswaar wordt hier aangevoerd en verkocht.

Kashan, vertrekpunt van de drie koningen naar Jeruzalem (4)

Ik verliet de stad met een *karavaan*, dat wil zeggen een bepaald reisgezelschap, in de richting van Opper-India.* Terwijl ik zo onderweg was, vele dagreizen lang, hield ik halt bij de stad van de drie koningen, genaamd Kashan,* een koninklijke stad die in hoog aanzien staat. De Tartaren zijn er echter vreselijk tekeergegaan. Er is een overvloed aan brood, wijn en andere goederen. Vanaf daar tot Jeruzalem, waar de drie koningen naartoe zijn gegaan – niet dankzij menselijke kracht, maar dankzij een wonderbaarlijke kracht: zo snel zijn ze daar aangekomen! – is het ruim vijftig dagreizen. Er zijn nog veel meer bijzonderheden te vertellen, maar dat heeft op deze plaats weinig nut.

Yazd, waar een christen niet langer dan een jaar mag leven (5)

Van daaruit ging ik naar een stad met de naam Yazd. Op een dagreis afstand daarvan ligt de Zandzee,* een heel wonderlijke en gevaarlijke zee. In Yazd is er een grote voorraad levensmiddelen beschikbaar en verder alle andere goederen die je maar kunt noemen. In het bijzonder tref je er een enorm grote voorraad vijgen

aan en ook — rijker en overvloediger dan waar ook ter wereld — gedroogde druiven, zo groen als gras en heel klein. Dit is qua grootte de derde stad die de Perzische koning in heel zijn rijk bezit. De muzelmannen zeggen dat geen christen hier langer dan een jaar kan leven. Er zijn nog veel meer bijzonderheden.

Hierna trok ik door vele steden en landen. Zo kwam ik in een plaats genaamd Comum,* in oude tijden een grote stad. In het verre verleden heeft ze Rome grote schade toegebracht. Haar muren zijn ruim vijftig mijl lang. Er zijn complete paleizen die thans niet meer worden bewoond; niettemin zijn er levensmiddelen in overvloed.

De stad Job, waar de mannen weven (6)

Hierna trok ik door vele landen en kwam ik in de plaats Job, met de naam Us.* Dat is een heel mooie plek voor allerlei levensmiddelen. Daar in de buurt liggen bergen met talloze prachtige veeweiden. Je treft hier ook beter manna en in ruimere voorraad dan waar ook ter wereld vandaag de dag. Vier prima patrijzen krijg je er voor minder dan een *grossus*.* Er zijn hier heel mooie oude heren, en de mannen doen er aan weven, dat wil zeggen dat zij draad spinnen, maar de vrouwen niet! Dit land grenst aan het uiteinde van Chaldea in noordelijke richting.

Vreemde gebruiken in Chaldea en India (7)

Vandaar ging ik naar Chaldea,* een groot koninkrijk, en kwam ik langs de Toren van Babel, op vier dagreizen afstand. Deze streek heeft haar eigen taal. De mannen zijn er mooi, de vrouwen lelijk. De mannen lopen er in mooie kleren en zijn getooid met sieraden, zoals bij ons de vrouwen, en zij dragen om hun hoofd gouden haarbanden met edelstenen en parels. Maar de vrouwen hebben er alleen een simpel hemd tot op de knieën met lange, wijde mouwen die tot op de grond komen; ze lopen zonder schoenen en met wijde broeken die tot op de grond reiken. Mutsen dragen de vrouwen niet: hun haren vallen alle kanten op. En zoals bij ons de vrouwen voorop gaan en dan de mannen komen, zo lopen hier de mannen voor de vrouwen uit. Er zijn nog veel meer bijzonderheden te vertellen, maar dat heeft niet veel zin.

Hierna kwam ik aan in Neder-India,* waar die akelige Tartaren vreselijk hebben huisgehouden. Hier wonen mensen die vrijwel uitsluitend dadels eten. Veertig pond kost er minder dan een *grossus*. Zo is dat ook het geval met vele andere dingen.

Vanuit dit deel van India trok ik veel streken door en zo kwam ik bij de Oceaan.* De eerste plaats die ik aantrof heet Hormuz, een zeer goed ommuurde plaats met zeer veel kostbare handelswaren. Er heerst daar zo'n grote en immense hitte dat de mannelijke delen, dat wil zeggen de testikels, uit het lichaam treden

en tot halverwege de scheenbenen zakken.* Als de mannen uit die streek in leven willen blijven, maken ze een zalf waarmee ze die delen insmeren. Anders zouden ze allemaal onherroepelijk sterven. En die delen doen ze, ingesmeerd en al, in een bepaald soort zakjes, die ze om hun heupen binden.

In die streek gebruiken de mensen een type schip genaamd *iasse*, met uitsluitend pek als verbindend element. Op één zo'n schip ben ik aan boord gegaan. Nergens was er iets van ijzer te bekennen! Eenmaal aan boord voer ik in twintig dagen naar Tana,* alwaar omwille van het geloof in Christus vier van onze minderbroeders hun roemrijke martelaarschap hebben ondergaan. Het land heeft een heel goede ligging. Je treft er een grote hoeveelheid brood, wijn en bomen. In oude tijden was het heel groot, want het behoorde toe aan koning Porus,* die met koning Alexander een grote veldslag heeft geleverd.

Het volk vereert er afgoden: ze aanbidden vuur, slangen en bomen. Het bestuur is in handen van de muzelmannen, die er ooit met geweld de macht hebben gegrepen en nu onder het gezag van Delhi vallen.

Je vindt er diverse diersoorten, waaronder vooral de zwarte leeuwen* talrijk voorkomen. Ook zijn er apen, bavianen en vleermuizen, zo groot als bij ons duiven zijn. Je hebt daar ook muizen zo groot als honden. Daarom worden muizen daar gevangen door honden: katten kunnen dat helemaal niet.

In die streek heeft iedere man voor zijn huis een stam van een *faxiol*-boom, ter grootte van een zuil. Die *faxiol*-stam verdort helemaal niet, zolang hij maar water krijgt. Er zijn daar nog veel meer nieuwigheden. Het zou heel mooi zijn daarover te horen!

En in die streek Tana hebben dus, zoals gezegd, de vier minderbroeders hun roemrijk martelaarschap ondergaan omwille van het geloof in Christus. Dat ging als volgt.

De vier martelaars en hun wonderen (8)

De vier minderbroeders bevonden zich in Hormuz, klaar om met een schip naar Quilon* te varen. Eenmaal aan boord werden zij tegen hun wil naar Tana gebracht. Daar troffen ze vijfendertig huizen aan van nestoriaanse christenen,* die scheurmakers en ketters. Zo kwamen de broeders daar dus terecht, en ze vonden onderdak in een huis van een van hen. Tijdens hun verblijf kregen de heer des huizes en zijn vrouw ruzie en op een avond gaf hij haar een flink pak slaag. Daarop beklaagde zij zich bij de Kadi (dat is in hun taal 'bisschop'). De Kadi vroeg de vrouw of ze kon bewijzen wat ze beweerde. Daarop antwoordde zij dat ze dat heel goed kon!

'Ja, vier Frankische* *rabani* (dat is ons woord voor 'geestelijken') waren bij ons in huis toen hij me dat aandeed. Vraagt u het hun maar, want zij zullen u de waarheid zeggen.'

Toen de vrouw dit zei was er iemand uit Alexandrië aanwezig, die de Kadi vroeg om die mensen te laten halen: het waren, zei hij, mensen van grote wijsheid, die de Schriften goed kenden. Dus was het goed, zei hij, om met hen te discussiëren over het geloof. Na die woorden liet de Kadi hen halen.

Zo werden die vier minderbroeders bij hem voorgeleid. Het waren broeder Thomas van Tolentino uit de Marken, broeder Jacobus van Padua, broeder Demetrius (een lekenbroeder met talenkennis) en broeder Petrus van Siena. Broeder Petrus van Siena hadden ze thuis achtergelaten om op de spullen te letten, maar de andere broeders kwamen naar de Kadi toe. Die begon met hen te discussiëren over ons geloof. In hun discussie met de broeders beweerden de ongelovigen dat Christus slechts een reine mens was, niet God. Na die beweringen heeft broeder Thomas met argumenten en voorbeelden bewezen dat Christus de ware God én mens is, en daarmee de muzelmannen zozeer in verlegenheid gebracht dat ze er niets meer tegenin konden brengen.

De Kadi zag dat hij in het bijzijn van heel het volk door hen gezichtsverlies leed en begon met luide stem te roepen: 'En wat zeg jij dan over Mohammed?'

Nu is het bij muzelmannen altijd zo: als ze zich niet meer kunnen verdedigen met woorden, verweren ze zich met het zwaard en met de vuist. Op die vraag van de Kadi antwoordden de broeders: 'Als wij u met argumenten en voorbeelden bewijzen dat Christus de ware God én mens is, Hij die op aarde de Wet heeft gegeven, en als dan anderzijds Mohammed is gekomen en een wet heeft gegeven die daarmee in strijd is, dan zou u, als u wijs bent, heel goed kunnen weten hoe het met hem zit.'

Nu verhieven de Kadi en de andere muzelmannen hun stem. 'Nog eens: wat zeg jij over Mohammed?' schreeuwden ze. 'Wat zeg jij over Mohammed?'

Broeder Thomas antwoordde: 'Dat is het enige waarmee jullie kunnen komen, die vraag "wat ik over hem zeg". Ik zou mij schamen daarover te zwijgen. Jullie willen dus dat ik antwoord geef? Dan antwoord ik jullie en zeg ik het ronduit: Mohammed is een zoon van de verdoemenis en met zijn vader, de duivel, zit hij in de hel! En niet alleen hij, maar iedereen die die wet aanhoudt en in acht neemt, want het is een verderfelijke en valse wet, die in strijd is met God en het zielenheil!'

Toen ze dat hoorden verhieven de muzelmannen allemaal hun stem en als uit één mond schreeuwden ze: 'Dood moeten ze! Dood moeten ze! Zij belasteren de profeet!'

En met die woorden grepen ze de broeders en zetten ze in de volle zon. De bedoeling was dat ze door de kracht van de intense hitte een vreselijke dood zouden sterven. De hitte is daar namelijk extreem: als een mens in de volle zon blijft zitten voor de duur van een mis, sterft hij onherroepelijk. Maar de broeders bleven achter in de volle zon, de Heer prijzend en verheerlijkend,* van negen tot drie uur, de hele tijd opgewekt en gezond.

De muzelmannen zagen het en hielden onderling beraad. Ze gingen naar de broeders toe. 'We gaan een groot, geweldig vuur maken,' zeiden ze, 'en daar gooien

we jullie in. Als jullie geloof het ware is, zoals jullie zeggen, zal het vuur jullie niet verbranden; maar is het een slecht en vals geloof, dan worden jullie volledig door het vuur verteerd.'

'Wij zijn bereid het vuur in te gaan,' antwoordden de broeders, 'of de gevangenis. Waar u ook mee aankomt, heer Kadi, u zult ons omwille van ons geloof tot alles bereid vinden. Maar het volgende moet u wel weten: als het vuur ons verbrandt, gelooft u dan niet dat dit komt door ons geloof, maar enkel en alleen door onze zonden! Vanwege onze zonden zou God heel goed kunnen toestaan dat wij verbranden. Maar dat laat altijd onverlet dat ons geloof zo volkomen en goed is als in deze wereld maar mogelijk is. Want er is geen enkel ander geloof ter wereld dat de mens kan verlossen, alleen het onze!'

Zo was het dus bepaald dat die broeders verbrand moesten worden. Het bericht daarover vloog rond, het gerucht klonk over heel de aarde, zodat alle mensen uit dat land, klein en groot, man en vrouw, te hoop liepen om te zien hoe het zou aflopen.

De broeders werden op de *medanum* gebracht, dat wil zeggen op een openbare plaats in de stad, waar een geweldig vuur was ontstoken. Broeder Thomas liep naar voren om zich in het vuur te werpen, maar een muzelman pakte hem vast. 'Nee!' zei hij, 'Jij gaat er niet in! Jij bent een oude man en jij hebt misschien wel een of andere techniek waardoor het vuur jou niet kan verbranden. Laat een ander maar eerst gaan.'

Toen grepen vier muzelmannen broeder Jacobus van Padua met harde hand vast, om hem met veel moeite in het vuur te gooien. 'Laat me toch,' zei hij, 'want ik werp mijzelf met plezier in de vlammen!'

Zonder acht te slaan op zijn woorden gooiden ze hem er echter meteen in. Dat deden ze dus, en vervolgens bleef hij erin staan. Hoewel het vuur zo groot en hoog was dat niemand hem nog een moment kon zien, hoorden ze wel zijn stem. Telkens riep hij de naam van de roemrijke Maagd aan. Zodra het vuur volledig was uitgewoed, stond daar broeder Jacobus in de gloeiende as, blij en verheugd, met de handen ten hemel geheven in de vorm van een kruis, in onafgebroken lofprijzing van God. 'Kom maar op met jullie wet,' zei hij tegen de muzelmannen, 'zo waar ik hier sta voor mijn geloof!'

Het vuur was groot en geweldig geweest, maar op zijn lichaam viel geen verwonding of verbranding te ontdekken. Bij het zien van dat grote wonder begon het volk als uit één mond te roepen. 'Het zijn heiligen!' klonk het, 'het zijn heiligen! Het is helemaal verkeerd om hen iets aan te doen! Daarnet hebben we gezien dat zijn geloof heilig en goed is.'

Na die woorden werd broeder Jacobus van de brandstapel geroepen en hij kwam er gezond en ongedeerd weer vanaf.

De Kadi zag het en verhief zijn stem. 'Hij is niet heilig!' riep hij, 'hij is niet heilig! Hij brandt niet omdat hij op zijn rug een tunica heeft van wol uit het land van Abraham. Ze moeten hem dus zijn kleren uittrekken en hem dan naakt het vuur in gooien!'

Om dit karwei volledig te klaren kwamen er een paar heel boosaardige muzelmannen, die een vuur aanlegden dat dubbel zo groot was. Toen trokken ze broeder Jacobus zijn kleren uit, en wasten zijn lichaam ook nog schoon en wreven hem heel goed in met olie. Zo zou het vuur hoger oplaaien en feller branden, waardoor hij sneller zou verbranden. Over de stapel houtblokken goten ze olie uit, een grote hoeveelheid, en ze duwden broeder Jacobus met kracht het vuur in. Broeder Thomas en broeder Demetrius lagen erbij op hun knieën, volhardend in gebed en vrome aandacht. Broeder Jacobus kwam wederom ongedeerd uit het vuur, evenals de eerste keer.

Het volk zag het en riep als uit één mond: 'Het is een zonde om ze iets aan te doen, het zijn heiligen!' En zo was er een luid rumoer onder het volk. Bij het zien van dit tweede wonder riep de Melik, dat wil zeggen de lokale machthebber, broeder Jacobus bij zich en liet hem zijn kleren aantrekken. 'Welnu, broeders,' zei hij, 'ga heen met Gods genade. Jullie zullen geen kwaad van ons te duchten hebben, want we zien dat jullie goede, heilige mensen zijn en dat jullie geloof heilig en goed is. Maar een goede raad voor jullie veiligheid: ga weg uit dit gebied, zo snel jullie kunnen, want de Kadi staat jullie naar het leven.'

Terwijl hij zo sprak was het al bijna het uur van de completen. Heel het volk met die afgodencultus en alle andere mensen waren verbijsterd en geschokt. 'We hebben van hen zoveel grote wonderdaden gezien,' zeiden ze, 'dat we niet weten welke leer we moeten aanhouden en in acht nemen.'

Daarop liet de Melik persoonlijk de drie broeders meenemen en wegbrengen tot achter een zeearm op enige afstand van de stad, waar een dorp was. De man in wiens huis ze al eerder een onderkomen hadden gevonden voegde zich daar bij hen. Zo vonden ze onderdak in het huis van een afgodenvereerder.

Tijdens hun verblijf daar stapte de Kadi op de Melik af. 'Wat doen we nu?' vroeg hij. 'De wet van Mohammed is tenietgedaan als er niets gebeurt! Want die Frankische *rabani* gaan nu in heel de streek prediken. En omdat ze hier zoveel grote dingen hebben verricht, die heel het volk heeft gezien, zal iedereen zich tot hun geloof bekeren en dan is de wet van Mohammed niet meer van kracht! Dat mag niet gebeuren, en daarom moet u één ding weten: Mohammed heeft in de *Koran* (dat wil zeggen in zijn wet), de regel gesteld dat wie een christen doodt* die Mohammed en onze wet heeft gelasterd, een even grote verdienste heeft als wanneer hij naar Mekka (dat is de plek waar Mohammed ligt) gaat. Naar dat Mekka gaan de muzelmannen zoals de christenen op bedevaart gaan naar het Graf. Toen antwoordde de Melik de Kadi: 'Ga heen en doe wat je wilt.'

Meteen daarna nam de Kadi vier gewapende mannen mee om de drie broeders te doden. Ze staken ergens het water over, maar toen viel het duister in, waardoor de mannen hen die avond niet meer konden vinden. De Melik liet meteen alle christenen in dat gebied oppakken en gooide ze in de gevangenis.

Zo tegen middernacht stonden de broeders op voor de metten. De mannen die op hen af waren gestuurd troffen hen aan en namen hen mee, het gebied uit, tot ergens bij een boom.

'Jullie moeten weten,' zeiden ze, 'dat wij een opdracht hebben van niemand minder dan de Kadi en de Melik: we moeten jullie ter dood brengen. Die opdracht vervullen we met tegenzin, want jullie zijn goede, heilige mensen, maar we kunnen nu eenmaal niet anders. Als we geen gehoor geven aan hun bevel, zullen we onherroepelijk zelf sterven, samen met onze kinderen en vrouwen.'

De broeders gaven hun het volgende antwoord: 'Jullie zijn hier gekomen zodat wij via een tijdelijke dood het eeuwig leven kunnen verwerven. Doe dus zorgvuldig wat jullie is opgedragen! Want omwille van ons geloof en onze liefde voor onze Heer Jezus Christus zijn wij bereid manmoedig alle folteringen te doorstaan die jullie ons aandoen.'

Na dat onverschrokken antwoord kwam het tot een verhit debat tussen de christen die zich bij hen had aangesloten en die vier slechte mannen. 'Als ik een zwaard had,' zo reageerde de christen, 'dan zou het niet gebeuren zoals jullie willen, of jullie zouden mij samen met hen moeten vermoorden!'

Daarop moesten de broeders zich terstond uitkleden. Broeder Thomas hield de armen over elkaar in de vorm van het kruis en in die houding werd hem het hoofd afgehakt. Wat broeder Jacobus betreft: een van de mannen sloeg in op zijn hoofd en spleet het tot de ogen; direct daarna hakte hij hem het hoofd af. En broeder Demetrius kreeg een heftige zwaardslag in de borst te verduren en vervolgens werd ook hem het hoofd afgehakt.

Zo gaven zij door hun martelaarschap hun ziel aan God. Direct klaarde de lucht op en werd het licht, tot grote verbazing van allen. Tegelijk vertoonde de maan een zeer sterke helderheid en gloed. Meteen daarna deden zich tal van heftige donderklappen en bliksemschichten voor en weerlichtte het zo erg dat bijna iedereen dacht dat zijn laatste uur geslagen had. En het schip dat hen naar Quilon had zullen brengen en tegen hun zin niet verder was gegaan dan Tana, verging met man en muis: van schip en bemanning werd nimmer meer iets vernomen.

De volgende ochtend stuurde de Kadi boodschappers uit voor nieuws over de broeders. Toen trof men broeder Petrus van Siena, de metgezel van de drie andere broeders. Ze pakten hem op en brachten hem bij de Kadi. De Kadi zelf, en ook andere muzelmannen, praatten op hem in en deden hem enorme beloften als hij zijn geloof zou afzweren en zich geheel en al zou bekennen tot dat van Mohammed. Maar terwijl zij zo spraken stak Petrus de draak met hen. Hij kende hun taal niet en dus vormde hij met zijn vingers een kruis, kuste dat en hief zijn ogen ten hemel. 'Kijk,' zeiden de muzelmannen, 'met dat teken laat hij zien dat hij zijn geloof niet wil opgeven!'

En daarop begonnen ze hem te folteren, van 's morgens vroeg tot 's middags, met verschillende soorten martelwerktuigen. Daarna hingen ze hem aan een boom, waar hij vanaf drie uur tot aan de avond bleef hangen. 's Avonds haalden ze hem er vanaf: hij bleek geen enkele verwonding van deze wereld te hebben opgelopen! Toen ze dat zagen hieuwen ze hem doormidden. 's Avonds was er kort gezegd niets meer van hem te bekennen. Maar aan één geloofwaardige persoon werd

geopenbaard dat God zijn lichaam had verborgen tot het moment dat het Hem zou behagen het weer te tonen.

De Almachtige God wilde duidelijk maken dat hun zielen reeds een plaats hadden in het hemelse rijk. Op de dag dat de gelukzalige broeders roemrijke martelaren werden, begaf de Melik zich ter ruste. In bed kreeg hij een droom: de roemrijke martelaren verschenen hem, stralend en lichtend als de zon, elk met een zwaard in zijn hand. Ze schudden hun zwaarden boven het hoofd van de Melik, alsof ze hem helemaal in stukken wilden hakken. Dat beeld deed hem zijn stem verheffen. Hij gilde het zo hard uit dat zijn hele familie haastig kwam aanrennen met de vraag wat er aan de hand was en wat hij wilde. Hij gaf het volgende antwoord op hun vragen: 'De Frankische *rabani* die ik heb laten vermoorden, die zijn hier naar mij toegekomen! Ze hadden zwaarden en ze daarmee wilden ze mij doden!'

De Melik liet de Kadi halen, aan wie hij het hele verhaal vertelde. Hij vroeg hem ook om raad: wat was hier uiteindelijk nou nog aan te doen? Want hij dacht dat ze hem onherroepelijk uit de weg zouden ruimen. Daarop raadde de Kadi hem aan een grote aalmoes te geven omwille van hen, als hij aan hun moordenaarshanden wilde ontkomen. Daarop liet de Melik meteen de christenen halen die hij in de gevangenis vasthield. Toen zij voor hem verschenen waren vroeg hij hun in alle nederigheid vergiffenis voor wat hij met hen had gedaan, en hij noemde zich hun kameraad en broeder. Daarna vaardigde hij de regel uit dat iedereen die ooit een christen iets aandeed onherroepelijk zou sterven. En zo liet hij hen allemaal ongedeerd weer gaan.

Daarna heeft de Melik vier *moskeeën*, dat wil zeggen vier kerken, laten bouwen. In elk daarvan moesten een aantal priesters verblijven.

Zelfs de keizer in Delhi* hoorde van de bijzondere straf die de broeders hadden ondergaan. Hij stuurde mensen eropuit en gaf orders de Melik zonder meer op te pakken en met de handen geboeid aan hem voor te geleiden. Zo geschiedde, en vervolgens vroeg hij hem waarom hij de broeder zo wreed had laten sterven. 'Die broeders heb ik zo laten sterven,' antwoordde de Melik, 'omdat ze onze wet onderuit wilden halen en bovendien de profeet lasterden.'

'Wrede hond!' zei de keizer. 'Je zag toch dat God hen tweemaal uit het vuur had gered? Hoe heb je het dan aangedurfd hun zo'n dood te bezorgen?'

Na die woorden liet hij hem én zijn hele familie doormidden scheuren. Met een dergelijke dood had de Melik de broeders het martelaarschap bezorgd, en daarom leverde zijn eigen lijden hem alleen maar nadeel op.

In die streek wordt een bepaalde gewoonte in acht genomen: lijken worden er nooit begraven, ze leggen ze alleen op de velden, waar ze door de extreme hitte snel vergaan en verdwijnen. Vandaar dat de lijken van de broeders daar in de zon hebben gelegen, ruim veertien dagen lang. Maar ze werden even fris en intact aangetroffen als op de dag waarop ze hun roemrijk martelaarschap hadden ondergaan. De christenen in de stad zagen het, kregen de lijken terug en begroeven ze vervolgens.

Ik, broeder Odoric, wist van hun roemrijk martelaarschap en ben daar naartoe gegaan. Hun lijken waren al bijgezet, maar ik heb ze mij laten geven. God wil via zijn heiligen veel grote wonderen doen, en zo wilde Hij dat speciaal ook door hen.

Nadat ik, broeder Odoric, de botten van de broeders had gekregen en die goed in doeken had gewikkeld, heb ik ze naar Opper-India gebracht, naar een vestiging van de minderbroeders, samen met een kameraad en een dienaar. Onderweg daarheen kreeg ik bij iemand in huis onderdak. Daar legde ik de botten – of nee, heilige relieken is de juiste term! – onder mijn hoofd en gaf mij over aan de slaap. Tijdens mijn slaap werd het huis ineens door de muzelmannen in brand gestoken, zodat ik zou moeten sterven onder luid geroep van heel het volk. Want zo luidt een decreet van de keizer: degene wiens huis verbrandt moet onherroepelijk sterven. Mijn kameraad en mijn dienaar gingen het huis uit zodra er brand was. Ik bleef intussen met de botten achter, en zo zat ik daar in het brandende huis. Toen pakte ik de botten van de broeders op en kroop ermee weg in een hoek. Het huis viel ten prooi aan de vlammen: drie hoeken ervan brandden af, alleen die waar ik zat bleef behouden. Ik zat daar dus en het vuur was wel boven me, maar het deerde me niet, en die hoek van het huis brandde niet af. Zolang ik met die botten in het huis verbleef, kwam het vuur geen moment naar beneden maar laaide het slechts boven mij, en wel in de vorm van een kruis. Pas toen ik het huis verliet, brandde het compleet af. En niet alleen dat huis, maar nog vele andere huizen die eraan grensden. Zo kwam ik daar ongedeerd weg.

Er overkwam mij tijdens die reis nog iets anders. Ik was met de botten onderweg over zee naar de stad genaamd Quilon, waar peper in overvloed groeit. Op een bepaald moment liet de wind ons echter geheel in de steek. Toen traden de afgodenvereerders naar voren, die hun goden aanriepen en tot hen baden om een gunstige wind, maar die konden ze van hen niet krijgen. Vervolgens kwamen de muzelmannen aan de beurt. Ook die deden hun best om gunstige wind te verkrijgen, maar kregen het absoluut niet voor elkaar. Daarop werd tegen mijn kameraad en mij gezegd dat wij tot God moesten bidden dat Hij ons in uiteindelijk dan toch die wind zou geven. Lukte ons dat, dan zouden ze ons grote eer bewijzen. De schipper zei er iets bij in het Armeens, zodat wij het niet zouden begrijpen: 'Als we die wind niet krijgen, gooien we die botten in zee!'

Mijn kameraad en ik hoorden dat en richtten onze gebeden tot God. Maar met die wind wilde het niet lukken, dat zagen we wel. Daarop beloofden we talrijke missen op te dragen aan de roemrijke Maagd, als we maar een beetje wind zouden krijgen. Er kwam echter geen zuchtje wind. Vervolgens pakte ik een van de botten en gaf het aan onze dienaar. Hij moest ermee naar de voorplecht van het schip lopen en het daar snel in zee gooien. Het bot lag nog niet goed en wel in zee of er stak een flinke, gunstige wind op, die ons verder geen moment in de steek liet tot we die haven bereikten. Het was dus dankzij de verdiensten van die broeders dat we daar gezond en wel aankwamen.

Eenmaal in die haven van Quilon gingen we aan boord van een ander schip, een zogeheten *çocum*. Dat was, zoals gezegd, om naar Opper-India te gaan, naar de stad Quanzhou,* waar twee vestigingen van onze broeders zijn, om daar die heilige relieken bij te zetten. Er waren ruim zevenhonderd mannen aan boord, onder wie zeelui en handelaren. Nu hebben de afgodenvereerders de volgende gewoonte: voordat ze aanmeren in een haven zoeken ze het hele schip af om te zien wat er in zit, voor het geval er botten van overledenen aan boord zijn. Als ze die vinden gooien ze die meteen in zee, en wie ze bezit komt in acuut levensgevaar. Ze deden dus hun onderzoek, maar ook al waren er botten in overvloed, op geen enkel moment hebben ze er ook maar iets van kunnen vinden.

Zo hebben wij ze, doordat God het gaf, met zorg naar de vestigingen van onze broeders gebracht, alwaar ze met alle eer en de meeste hoogachting op zeer passende wijze zijn bijgezet.

En zo bewerkt de Almachtige God vele andere dingen door deze heilige broeders. Nog altijd wordt dat erkend bij de afgodenvereerders en muzelmannen. Want als zij in de greep zijn van een ziekte, gaan ze op weg om iets van de grond te bemachtigen waarop de broeders zijn vermoord. Die wassen ze dan, en vervolgens drinken ze van het waswater. Direct daarna zijn ze volledig en duurzaam van hun kwalen bevrijd.

Hoe peper groeit in het bos Malabar (9)

Als u wilt weten hoe men aan peper komt, is het volgende wetenswaard. In een rijk waar ik belandde, genaamd Malabar, groeit peper. Nergens anders ter wereld groeit het dan daar. Het woud waarin de peper groeit is achttien dagreizen groot en bevat twee steden: Calicut en Cranganore. De bevolking van Calicut bestaat deels uit Joden, deels uit christenen. Tussen de twee steden is er altijd oorlog, maar de christenen zijn altijd de sterkeren en winnen het van de Joden.

In die streek komt men als volgt aan peper. Allereerst groeit hij aan bladeren als die van de klimop. Die bladeren worden dan aangeplant naast grote bomen, zoals bij ons gebeurt met wijnranken. De bladeren dragen daarop vrucht zoals druiventrossen, in zo grote hoeveelheid dat ze bijna lijken te breken. Als de peper rijp is, heeft hij een groene kleur, en hij wordt geoogst zoals bij ons druiven: men legt hem in de zon te drogen. Is dat gebeurd, dan wordt hij in potten gedaan.

In dat woud zijn ook rivieren waarin veel boosaardige krokodillen, een soort reptielen, voorkomen.

De urine en mest van een heilige os in Quilon (10)

In zuidelijke richting vanaf het uiteinde van dit woud ligt Quilon. Daar groeit gember, de beste ter wereld. Er is daar zoveel kostbare handelswaar dat het veel mensen ongelofelijk voorkomt.

In die streek aanbidt iedereen een os als god, en ze zeggen dat hij heilig is. Zes jaar laten ze hem werken, het zevende jaar wordt hij algemeen bezit. Ze kennen het volgende ritueel en nemen dat in acht. Elke ochtend nemen ze twee schalen van goud of zilver, die ze onder de os zetten wanneer ze hem uit de stal halen. In de ene vangen ze zijn urine op, in de andere zijn andere ontlasting. Met de urine wassen ze hun gezicht, van het andere leggen ze eerst wat midden op hun gelaat, dan bovenaan beide wangen en ten slotte midden op de borst. Zo leggen ze dat dus op vier plekken. Vervolgens zijn ze, naar eigen zeggen, 'geheiligd'. En zoals het volk dit doet, zo ook koning en koningin.

Op soortgelijke wijze aanbidden deze mensen een andere afgod, die half mens, half os is. Deze afgod geeft uit eigen mond te kennen dat hij telkens weer het bloed van veertig maagden wenst en opeist. Mannen en vrouwen wijden hem zodoende hun zoons en dochters, zoals bij ons mannen en vrouwen hun zoons en dochters wijden aan een religieus doel. En aldus doden de mensen hun kinderen voor het aangezicht van die afgod, om hem hun bloed te offeren. Vandaar dat velen op die manier sterven. Zo doet dat volk tal van dingen die een gruwel zouden zijn om te beschrijven of aan te horen. Veel andere dingen komen voor en groeien op dat eiland, maar het heeft niet veel nut erover te schrijven.

Er is nog een ander kwalijk gebruik dat de afgodenvereerders er daar op nahouden. Wanneer een man sterft verbranden ze de dode, en als hij een vrouw heeft verbranden ze haar levend. Ze zeggen dan dat zij op weg gaat om met haar man te vertoeven in de andere wereld. Heeft de vrouw echter zoons van haar man, dan mag zij bij hen blijven, als ze dat wil. Dat geldt dan alleen niet als betamelijk gedrag. Sterft de vrouw eerder dan de man, dan wordt hem geen wettelijke bepaling opgelegd. Hij mag namelijk een andere vrouw nemen, als hij wil.

Er is daar nog een ander gebruik. Vrouwen drinken er wijn, mannen niet. Vrouwen laten zich het gezicht en de baard scheren, mannen niet. En zo zit het met vele andere wonderlijke, onmenselijke dingen die daar gebeuren, maar daarover te schrijven heeft niet veel nut.

Vanaf hier is het tien dagreizen tot aan een ander rijk, Malabar. Dat is heel groot en omvat vele steden en landen. Daar ligt het lichaam van de gelukzalige apostel Thomas. Zijn kerk staat vol met tal van afgodsbeelden. Ernaast staan ruim vijftien huizen van nestoriaanse christenen, die waardeloze ketters.

Een bijzonder afgodsbeeld uit die contreien (11)

In dat rijk is er ook een heel wonderlijk afgodsbeeld dat in alle streken van India hogelijk wordt vereerd. Het is zo groot als Sint-Christoffel gewoonlijk wordt geschilderd, en helemaal van puur goud. Het zit op een grote troon, ook van goud,

met om de nek een snoer van kostbare edelstenen. Dat snoer is buitengewoon kostbaar. De volkeren komen van verre om dit afgodsbeeld te aanbidden, zoals christenen samenstromen in de Sint-Pieter.

Van de mensen die naar het afgodsbeeld komen lopen sommigen aan een touw, anderen hebben de handen op een bordje dat om hun hals vastzit, bij weer anderen steekt een mes in hun arm, die ze niet bewegen tot ze bij het beeld zijn, zodat hun arm daarna helemaal slap hangt. Nog anderen doen weer andere dingen: na vertrek uit hun huis maken ze na elke vierde pas een buiging door zich op de grond in hun volle lengte uit te strekken. Verder krijgen ze een wierookbrander in handen met wierook en vuur, en die houden ze brandend gedurende de hele ceremonie. Met zulke rituelen gaan ze naar het beeld toe. Vandaar dat ze er soms behoorlijk lang over doen voor ze daar aankomen, met telkens al die rituelen. Als ze onderweg iets willen doen, markeren ze de plek, zodat ze weten tot waar ze zijn gekomen. Dat gaat zo door tot ze bij het beeld zijn.

Bij de tempel is een kunstmatig meertje. De pelgrims lopen naar de oever en gooien er goud, zilver of edelstenen in, ter ere van het afgodsbeeld en voor het onderhoud van de tempel. Vandaar dat er heel wat goud, zilver en edelstenen in liggen. Als ze dan iets in de tempel willen laten maken, gaan ze zoeken in het meertje en vinden alles wat erin is geworpen.

Op de dag waarop het beeld is gemaakt komen ze vanuit de hele streek, halen het beeld uit de tempel en zetten het op een mooie wagen. Vervolgens wordt het door koning en koningin, alle pelgrims en het hele volk, door al die mensen tezamen, de tempel uit gevoerd onder luid gezang en de klanken van allerlei soorten muziek. Tijdens de processie loopt een groot aantal maagden voorop, twee aan twee, en zingt wondermooie liederen voor het beeld. Daarna komen pelgrims die voor het feest zijn gekomen. Die gaan onder de wagen liggen en laten zich overrijden, want ze willen sterven voor hun god, zeggen ze. En zo rijdt de wagen over hen heen en breekt ze allemaal doormidden en scheurt ze aan stukken. Daardoor sterven ze ter plekke.

Met al die rituelen voeren ze het beeld tot aan een bepaalde plek. Na aankomst daar voeren ze het weer naar zijn oude plek terug onder luid gezang en met muziek, zoals eerst. Er gaat geen jaar voorbij zonder dat op die manier meer dan vijfhonderd mensen sterven. Hun lijken worden opgenomen en verbrand. Want die zijn heilig, zeggen ze, vanwege de nagekomen belofte te sterven voor hun god.

Ze doen ook nog iets anders. Er treedt een man naar voren die zegt: 'Ik wil mezelf doden voor mijn god!' Daarna verzamelen zich zijn vrienden en ouders en alle kunstenmakers uit de streek om voor hem een feest te geven. Aan zijn nek hangen ze vijf vlijmscherpe messen en zo voeren ze hem onder luid gezang tot voor het beeld. Daar aangekomen pakt hij zo'n vlijmscherp mes en verheft hij zijn stem. 'Voor mijn god snij ik in mijn vlees!' roept hij dan en snijdt ergens, waar hij maar wil, in zijn vlees. Wat hij wegsnijdt gooit hij het beeld in het gezicht met de woorden: 'Ik beloof te sterven voor mijn god.' En zo doodt hij zichzelf ten slotte voor zijn god.

Zodra hij dood is, wordt zijn lijk verbrand. Het is heilig, geloven de mensen, omdat hij zichzelf om het leven heeft gebracht voor zijn god. Zo gebeuren daar tal van grote en wonderlijke dingen, die overigens helemaal niet beschreven hoeven te worden.

De koning van dat eiland of die provincie is heel rijk en bezit veel goud, zilver en edelstenen. Op het eiland vind je zoveel parels als nergens anders ter wereld. Zo is het ook met wat er verder te vinden is, maar het zou te ver voeren daarover te schrijven.

Bizarre zeden in Atjeh (12)

Vanuit dit gebied reisde ik in zuidelijke richting, via de Oceaan. Na vijftig dagreizen kwam ik in een gebied genaamd Atjeh.* Eenmaal daar aan land gekomen begon ik de Poolster uit het oog te verliezen. De hitte is er zo intens dat iedereen, mannen en vrouwen, er naakt loopt, dus zonder enige lichaamsbedekking. Ze staken enorm de draak met mij. God had Adam als naakte mens geschapen, zeiden ze, en nu wilde ik tegen Zijn zin kleren dragen!

Alle vrouwen zijn er gemeenschappelijk bezit, in die zin dat niemand kan zeggen: 'Dit is mijn vrouw of mijn echtgenoot.' Als een vrouw een zoon of dochter baart, geeft ze die aan een van de mannen met wie ze heeft geslapen, aan wie ze maar wil, en die noemt ze dan 'de vader.' Heel het land is gemeenschappelijk bezit, in die zin dat niemand kan zeggen: 'Dit of dat stuk land is van mij.' Huizen zijn er wel privébezit.

Het volk is verdoemd en verdorven, want ze eten er mensenvlees zoals wij rundvlees. Op zichzelf is het land goed, want ze hebben er grote hoeveelheden vlees, graan en rijst, en bovendien zeer veel goud, hout, aloë, kamfer en vele andere dingen die daar groeien.

Het eiland wordt aangedaan door handelaren van verre, met kinderen bij zich. Die verkopen ze aan die heidenen. Na aankoop worden die door hen gedood en opgegeten. En zo is er nog veel meer slechts en goeds, waarover hier niet geschreven wordt.

Op dat eiland ligt in zuidelijke richting een ander rijk, genaamd Sumatra. Daar heb je een merkwaardig slag mensen die zich met een klein heet ijzer op ruim twaalf plaatsen in het gezicht tekenen.* Zowel mannen als vrouwen doen dat. Zij voeren altijd oorlog met de mensen die naakt lopen. De streek heeft een grote hoeveelheid producten.

Daaraan grenzend, in zuidelijke richting, is nog een ander rijk, genaamd Boterrigo.* Daar groeien veel dingen waarover ik hier niet schrijf.

Een wonderlijk paleis op Java (13)

Hieraan grenzend ligt een groot eiland genaamd Java, met een omtrek van ruim drieduizend mijl.* De koning van Java heeft ruim zeven gekroonde koningen onder zich. Het eiland is heel dichtbevolkt. Het is ook het beste eiland dat er is. Er groeit namelijk kamfer, er groeien staartpepers, kardamom, muskaatnoten en vele andere kostbare specerijen. Er is ook een grote hoeveelheid levensmiddelen, behalve wijn.

De koning van het eiland heeft een heel wonderlijk paleis, want het is bijzonder groot, met grote, hoge en brede trappen, afwisselend een van goud en een van zilver. De vloer heeft een kant van goud en een van zilver. De muren zijn vanbinnen helemaal bekleed met gouden plaatjes. Daarop staan ruiters afgebeeld van puur goud met om hun hoofd een grote gouden krans, zoals bij onze heiligen, maar hier is de krans helemaal bezet met edelstenen. Ook het dak is van puur goud. Om het kort te zeggen en af te ronden: dit paleis is rijker en fraaier dan elk ander ter wereld vandaag de dag.

De Khan van Cathay* trok veelvuldig ten strijde tegen de koning van Java, maar de laatste was telkens de winnaar en de sterkere. Er zijn nog veel meer bijzonderheden, waarover ik hier echter niet schrijf.

Bijzondere verschijnselen op het eiland Bintan (14)

Hierbij in de buurt ligt een ander gebied, Bintan genaamd. Anderen noemen het Malamasini.* De koning ervan heeft vele eilanden onder zich. Er komen hier bomen voor die meel voortbrengen, anderen leveren honing en maken uiteindelijk ook wijn. Ten slotte vind je er bomen die vergif voortbrengen, en wel het gevaarlijkste gif ter wereld. Er is namelijk geen enkel tegengif voor te vinden. Er helpt maar één ding: als iemand iets van dat gif binnengekregen heeft, moet hij wat vaste uitwerpselen van een mens nemen, die mengen met water en ze dan innemen. Daardoor wordt hij volledig van dat gif bevrijd.

Dat voortbrengen van meel gaat als volgt.* De bomen zijn groot, maar niet erg hoog, en de mensen hakken er met een bijl op in, op ongeveer een voet hoogte. Uit de opening putten ze een vloeistof, zoals dat gaat met hars. Die doen ze in zakken van bladeren, die ze vijftien dagen in de zon leggen. Aan het eind daarvan is de vloeistof tot meel geworden. Dat wordt vervolgens twee dagen in zeewater gelegd, daarna met zoet water gewassen en zo verkrijgen ze deeg, zo goed als nergens ter wereld. Daarmee maken ze wat ze willen: deegwaar of heel goed brood. Hiervan heb ik, broeder Odoric, gegeten en dit heb ik met eigen ogen gezien. Het brood is vanbuiten mooi maar vanbinnen een beetje donker.

Bij de zuidkust van het gebied ligt een dode zee, waarvan het water altijd zuidwaarts stroomt. Als iemand erlangs wandelt en in het water valt, wordt hij nooit meer teruggevonden.

Er zijn ook heel lange rietstengels, van meer dan vijfenzeventig meter, als bomen zo groot. Je vindt er ook andere rietstengels, die *casan** heten. Ze

verspreiden zich over de grond als gras en bij elke knoest komen er wortels uit, die ruim een mijl lang worden.

In dat riet worden stenen gevonden. Als mensen die op hun lichaam dragen kunnen ze nooit door ijzer gesneden of gewond worden. De meeste mensen daar dragen zulke stenen op hun lijf. Vanwege de kracht van die stenen laten zij hun zoons bij zich komen en maken bij hen een kleine snee in de arm, waar ze dan zo'n steen in doen. Dat doen ze om ervoor te zorgen dat ze niet aan ijzer zullen bezwijken. En om zo'n klein armwondje snel dicht te laten gaan doen ze er wat vispoeder op. Daardoor heelt het wondje snel.

De stenen beschikken dus over grote kracht en de mensen dragen ze, en dat maakt hen tot dappere strijders en grote zeerovers. Zeevarenden hebben veel van hen te lijden en hebben daarom een tegenmiddel bedacht. Ze dragen namelijk verdedigingswapens: vlijmscherpe staken van heel stevig hout of pijlen zonder ijzer. Die mensen daar zijn slecht gewapend en zo kunnen de zeevarenden hen verwonden en met die staken en pijlen doorboren. Op die manier kunnen ze zich manmoedig tegen hen verdedigen.

Van de rietstengels van dat *casan* maken ze zeilen voor hun schepen, stoelen, hutten en veel andere uiterst nuttige dingen.

Er zijn daar nog veel meer bijzonderheden, die verbijsterend zouden zijn wanneer ik ze zou beschrijven of men ervan hoorde. Daarom heb ik niet veel moeite gedaan ze te beschrijven.

Een koning met veel kinderen en olifanten (15)

Daaraan grenzend heb je het rijk Champa, op vele dagreizen afstand. Het is een erg mooi gebied, want er is een grote voorraad van allerlei levensmiddelen en goederen. De koning had, zo heb ik mij laten vertellen toen ik er was, ruim tweehonderd zoons en dochters. Hij had namelijk tal van echtgenoten en andere vrouwen. Ook bezat hij veertienduizend tamme olifanten. Die liet hij hoeden door bewoners van aan hem onderworpen dorpjes, zoals bij ons gebeurt met runderen. Ook andere dieren worden er in pacht gehouden.

Er is daar nog een wonderlijk verschijnsel: alle soorten zeevissen komen er massaal aan land, in zo'n grote hoeveelheid dat de zee niet meer te zien is, alleen nog maar vissen. Aan de kust gekomen gooien ze zich op het strand. Vervolgens komen de mensen en nemen ervan zoveel ze willen. Twee, drie dagen lang blijven die vissen daar liggen. Dan komt er een andere vissoort, die precies hetzelfde doet, en zo gaat dat door, steeds met andere soorten, een voor een, tot aan de laatste toe. Ze doen dit slechts eenmaal per jaar. Als je de mensen daar vraagt waarom dit gebeurt, geven ze als antwoord dat die vissen dat doen omdat ze zo hun keizer komen vereren.

Ik heb hier ook een koepeldak gezien dat groter in omtrek was dan de koepel van de Sint-Antoniuskerk in Padua. En zo is het met tal van andere dingen,

die sommigen misschien ongelofelijk zouden vinden als ze die niet zelf zagen. Daarom doe ik geen moeite ze te beschrijven.

Als daar een man sterft die getrouwd is, wordt hijzelf als dode verbrand en zijn vrouw levend. Ze zeggen namelijk dat zij met haar man naar de andere wereld gaat om daar met hem te vertoeven.

Mensen met een hondengezicht (16)

Van daaruit voer ik verder over de Oceaan in zuidelijke richting. Ik trof er vele eilanden en streken aan, waaronder de zogeheten Nicobaren. Het gaat om een groot eiland,* ruim tweeduizend mijl in omtrek. De mannen en vrouwen daar hebben hondengezichten. Als god aanbidden ze een os en om die reden heeft iedereen een os van goud of zilver op zijn voorhoofd, ten teken dat die os hun god is. Alle mensen daar, zowel mannen als vrouwen, lopen er naakt, zonder enige opsmuk behalve een doek waarmee ze hun schaamte bedekken. Ze zijn groot van postuur en heel dapper in de oorlog. Zij trekken naakt ten strijde, met alleen een schild bij zich dat hen afschermt van top tot teen. Op die manier gaan ze de oorlog in. Als ze toevallig iemand te pakken krijgen die niet voor geld kan worden losgekocht, eten ze hem meteen op. Kan hij wel worden losgekocht, dan laten ze hem gaan.

De koning van die streek draagt ruim driehonderd parels om zijn hals, heel grote. Elke dag richt hij persoonlijk driehonderd gebeden tot hun goden. Ook draagt hij een edelsteen in zijn hand, een robijn, goed lang en een hand groot. En als hij die steen zo draagt lijkt die op een soort vurige vlam. Naar verluidt is de steen de edelste en kostbaarste ter wereld. Toch heeft de grote keizer van de Tartaren in Cathay die edelsteen nooit kunnen bemachtigen, niet met geweld, niet met geld en zelfs niet met een list.

De koning oefent er het recht uit en houdt dit in acht. Vandaar dat iedereen in heel zijn rijk veilig kan gaan en staan waar hij wil. Er zijn nog meer bijzonderheden, maar ik heb niet de moeite genomen daarover te schrijven.

Edelstenen voor de armen op Ceylon (17)

Er ligt daar nog een ander eiland, Ceylon, met een omtrek van ruim tweeduizend mijl. Ontelbaar veel slangen leven er, en veel andere bosdieren, in zeer grote hoeveelheden, bijvoorbeeld olifanten.

Er is daar een heel hoge berg,* waarop Adam, zo zegt men, honderd jaar lang zijn zoon heeft beweend. Midden op de berg ligt een prachtige vlakte met een meer, dat niet erg groot is maar behoorlijk veel water bevat. Volgens de stammen daar gaat het om de tranen die Adam en Eva hebben vergoten. Toch is dit niet geloofwaardig, want er ontspringt water van binnen. De bodem van het meer ligt

vol edelstenen. Het water is vergeven van watervlooien, dat wil zeggen bloedzuigers.

Die stenen gaan niet naar de koning, maar omwille van zijn zielenheil laat hij een- of tweemaal per jaar de armen het water in gaan, en alles wat ze aan stenen te pakken kunnen krijgen, mogen ze van hem houden. Om het water in te kunnen gaan nemen de armen limoenen, een bepaalde vrucht, die ze goed fijnstampen. Dan wrijven ze zich in met dat goedje en zo duiken ze het water in. De watervlooien, die bloedzuigers dus, kunnen hun dan niets doen. Zo gaan de armen het water in en uit, en krijgen ze van die edelstenen, als ze die kunnen bemachtigen.

Het water dat de berg afstroomt komt voort uit het meer. Ook daarin worden mooie robijnen opgegraven en mooie diamanten gevonden en veel andere mooie stenen. Zelfs mooie parels worden er gevonden, die met het water mee naar zee stromen. Vandaar dat men zegt dat deze koning meer edelstenen heeft dan enige andere koning ter wereld.

Op het eiland leven allerlei diersoorten. Lokaal gaat het verhaal dat de dieren vreemden geen kwaad doen, alleen mensen die daar geboren zijn. Er zijn ook heel grote vogels, een soort ganzen met twee koppen. Ook heeft het eiland een zeer grote voorraad levensmiddelen en andere goederen waar ik verder echter niets over schrijf.

Menseneters op de Andamanen (18)

Vanaf daar trok ik verder in zuidelijke richting en kwam ik aan op een groot eiland, de zogeheten Andamanen, wat zoveel betekent als 'onrein'. Hier wonen slechte mensen, want zij eten rauw vlees en alle andere onreinheid die je maar kunt noemen.

Ze hebben er een schandelijk gebruik: een vader eet zijn zoon op, een zoon zijn vader, een vrouw haar man, een man zijn vrouw. En dat gaat als volgt. Stel bijvoorbeeld dat iemands vader ziek wordt; zijn zoon gaat dan naar een astroloog, dat wil zeggen: een priester, en zegt dan: 'Heer, kunt u te weten komen van onze god of mijn vader van die ziekte bevrijd wordt of sterft?' De priester en de man wiens vader ziek is gaan dan naar het afgodsbeeld, dat van goud of zilver is, en spreken er gebeden uit. 'Heer,' bidden ze, 'u bent onze god, wij aanbidden u als god. Antwoord u op onze vragen! Deze man is erg ziek en daarom willen we van u weten of hij moet sterven aan die aandoening of ervan bevrijd wordt.'

Dan antwoordt een demon bij monde van het afgodsbeeld: 'Je vader zal niet sterven maar van die ziekte worden bevrijd. Daarvoor moet je dit-en-dat doen, dan raakt hij ervan bevrijd.' Zo vertelt die demon hem wat hij met zijn vader moet doen. De zoon gaat vervolgens naar zijn vader en verzorgt hem heel precies totdat hij totaal genezen is.

Maar zegt de demon dat de vader moet sterven, dan gaat de priester naar hem toe, legt een doek over zijn gezicht en laat hem op die manier stikken, zodat hij sterft. Is hij eenmaal gedood, dan snijden ze hem in stukken en gaat er een uitnodiging om hem te komen opeten naar vrienden, familie en alle kunstenmakers uit de streek. Die eten hem dan op onder gezang en grote feestvreugde. De botten houden ze echter apart en die worden met veel ceremonieel begraven. Familieleden die bij dit feest niet aanwezig kunnen zijn vinden dit zelf een grote schande.

Op deze lieden had ik veel kritiek. 'Waarom doen jullie dat nu?' vroeg ik. 'Wat jullie doen is tegen de rede! Want als een hond werd afgemaakt en aan een andere hond werd voorgezet, zou die er absoluut niet van eten! Laat staan dat jullie dit moeten doen, mensen die begiftigd schijnen te zijn met rede.'

'Dat doen wij,' antwoordden ze, 'zodat de wormen zijn vlees niet opeten. We eten zijn vlees om ervoor te zorgen dat zijn ziel geen pijn lijdt. Want eten de wormen zijn vlees, dan zou zijn ziel hevige pijnen lijden.'

En zo kon ik zeggen wat ik wilde, ze wilden nooit iets anders geloven en niet afzien van hun gebruik.

Er zijn nog veel andere nieuwigheden, waarover ik niet schrijf. Want als een mens ze niet zelf had gezien, zou hij het niet kunnen geloven. Op heel de wereld zijn er nergens zoveel en zo grote en wonderbaarlijke dingen als in dat rijk. Het vorige heb ik echter laten opschrijven omdat ik er zeker van ben en er geen enkele twijfel over heb dat het is zoals ik het vertel.

Op dat eiland heb ik bij veel deskundigen inlichtingen ingewonnen. Allemaal zeggen ze unaniem dat dit deel van India ruim vierentwintigduizend eilanden omvat, met daarop ongeveer vierenzestig gekroonde koningen. Het eiland is grotendeels dichtbevolkt.

Hier sluit ik af met dit deel van India, en ik wil er verder niets anders meer over zeggen. Ik ben alleen van plan nog iets mee te delen over Opper-India.

Grote steden in Manzi (19)

Wat dit betreft is het volgende wetenswaard. Na een vaart van vele dagreizen in oostelijke richting kwam ik aan bij de voorname provincie Manzi.* We gebruiken hiervoor de naam Opper-India.

In dit deel van India heb ik inlichtingen ingewonnen bij christenen, muzelmannen en alle ambtenaren van de grote Khan. Allemaal zeggen ze unaniem dat deze provincie Manzi ruim tweeduizend grote steden kent, zo groot dat noch Trevisio* noch Vicenza daartoe gerekend zouden worden. Er leven daar zo massaal veel mensen dat het bij ons onvoorstelbaar zou zijn. Het land heeft een grote voorraad brood, wijn, vlees en vis, rijst en alle levensmiddelen die mensen, waar dan ook ter wereld, gebruiken.

De mannen daar zijn ambachtslui en kooplui, die bij al hun armoede toch nooit gebrek lijden doordat ze zich kunnen behelpen met hun handwerk. Ze zijn fraai van lichaamsbouw maar bleek van kleur; hun baardhaar is dun en lang zoals bij katten. De vrouwen zijn de mooiste ter wereld.

Knobbelganzen in Canton (20)

De eerste stad in Manzi die ik aantrof heet Canton. Ze is groot, ruim driemaal Venetië, en ligt op een dagreis van zee, aan een rivier waarvan het water vlakbij zee ontspringt en dan twaalf dagreizen ver landinwaarts stroomt.*

Heel de bevolking van de stad, en van heel Manzi en Opper-India, vereert afgoden. Canton heeft zoveel scheepvaart en die heeft zo'n omvang dat het sommigen onvoorstelbaar zou lijken: heel Italië heeft niet zoveel scheepvaart en in zo'n omvang als daar.

Ruim driehonderd pond verse gember zijn er te krijgen voor minder dan een *grossus*. Je hebt er ook grotere en mooiere ganzen en een betere ganzenmarkt dan waar ook ter wereld vandaag de dag. Een zo'n gans is flink groter dan twee bij ons. Hij is helemaal wit als melk en heeft op zijn kop een knobbel zo groot als een ei, bloedrood van kleur. Onder de hals hebben ze een stuk huid hangen dat wel een halve hand groot is. Ze zijn ook heel vet. Zo'n gans, goed gekookt en goed gekruid, kost er minder dan een *grossus*. En zoals het met ganzen zit, zo ook met eenden en kippen, die er zo enorm zijn dat het een groot wonder is.

Hier treft men ook de grootste slangen ter wereld aan. Ze worden op grote schaal door de mensen gevangen en dan met genoegen gegeten. Slang geldt er als een feestelijk gerecht, zozeer dat wie een banket houdt zonder iets van slang erbij 'niets doet'. De stad heeft een grote overvloed aan alle levensmiddelen die er ter wereld maar te vinden zijn.

Afgodendienaren in Quanzhou (21)

Na mijn vertrek uit die landstreek trok ik door vele landen en steden tot ik bij een voorname plaats kwam, Quanzhou, waar wij minderbroeders twee vestigingen hebben. Daarheen bracht ik het gebeente van onze minderbroeders die voor het geloof in Christus als martelaars waren gestorven. In die stad is alles wat de mens nodig heeft in grote overvloed beschikbaar; zo kun je daar acht pond en drie ons suiker krijgen voor minder dan een *grossus*. Quanzhou is twee keer zo groot als Bologna.

In de stad zijn veel kloosters met monniken, die allen afgodsbeelden aanbidden. Een van die kloosters heb ik bezocht. Daar leefden ongeveer drieduizend monniken, die elfduizend afgodsbeelden bezaten. Een van die beelden, dat kleiner dan de andere leek te zijn, was ongeveer even groot als Sint-

Christoffel.* Ik ging kijken op het tijdstip waarop ze die afgoden eten geven. Dat gaat als volgt: alle etenswaren die ze de afgodsbeelden voorzetten, worden gloeiend heet opgediend zodat de damp naar hen opstijgt. Ze zeggen dat die damp tot voedsel van die afgodsbeelden dient. Zelf houden en eten ze alles wat rest. Op die manier, zo zeggen ze, geven ze hun goden goed te eten.

Dit land behoort inderdaad tot de beste landen die er vandaag de dag op aarde zijn, en wel als het gaat om wat het menselijk lichaam kan gebruiken. Er valt nog veel meer te zeggen over dit land, waar ik verder niet over zal schrijven.

Bijzondere hoenders, bergbewoners en vismethoden (22)

Vanuit deze landstreek trok ik verder in oostelijke richting naar Fuzhou, een stad met een omtrek van ruim dertig mijl. Daar leven de grootste hanen ter wereld. De hennen zijn er zo wit als sneeuw en hebben geen veren, maar dragen alleen maar wol, zoals schapen.* Deze stad is erg mooi en ligt aan zee.

Na mijn vertrek uit Fuzhou trok ik achttien dagen lang door vele landstreken, steden en allerlei andere plaatsen. Onderweg kwam ik bij een hoog gebergte. Alle dieren die aan de ene kant van het gebergte voorkomen zijn zwart, en de mannen en vrouwen hebben een uiterst vreemde levenswijze. Aan de andere kant van het gebergte zijn alle dieren wit, en de mannen en vrouwen leven daar volkomen anders dan de mensen aan de andere kant. Alle getrouwde vrouwen dragen er een grote ton van hoorn op hun hoofd om te laten zien dat ze getrouwd zijn.

Daarna trok ik achttien dagen lang verder door vele landstreken en steden tot ik bij een grote rivier kwam. Ik kwam in een stad waar een brug de rivier overspant en nam mijn intrek in een herberg naast de brug. De waard, die mij een genoegen wilde doen, zei: 'Als je wilt zien hoe je hier goed kunt vissen, kom dan met me mee.' Daarop nam hij me mee op de brug. Ik keek omlaag en zag in zijn boten aalscholvers zitten die aan stokken waren vastgebonden. Mijn gastheer bond een lijn om hun nek zodat de vogels, wanneer ze het water in duiken, de vissen die ze vangen niet kunnen opeten. Daarna zette hij drie grote kratten in een boot, een aan de voorkant, de tweede aan de achterkant en de derde in het midden. Vervolgens maakte hij de aalscholvers los, die daarop onder water doken en zoveel vissen vingen als ze konden. De man deed de vissen in de kratten, die in korte tijd allemaal vol vis zaten. Zodra de kratten vol waren, haalde hij de lijnen van hun nek en liet de aalscholvers in het water duiken om voor zichzelf een maaltje vis te vangen. Eenmaal verzadigd gingen ze weer terug naar hun zitplaats en daar bond hij ze vast zoals daarvoor. Ik heb van die vissen gegeten.

Ik trok weer vele dagen verder en zag toen een andere manier om te vissen. Er zijn namelijk mannen die in hun boot een met heet water gevulde kuip hebben staan. Ze zijn naakt en ieder van hen draagt een zak om zijn nek. Ze duiken het water in, vangen vissen met hun handen en stoppen ze in die zakken. Weer

bovengekomen leggen ze de vissen in hun boten en gaan zelf in dat hete water zitten. Daarna doet een tweede man hetzelfde als de eerste en op die manier vangen ze heel wat vissen.

Dieren met een menselijke ziel in Hangzhou (23)

Ik trok weer verder tot ik aankwam in Hangzhou, wat zoveel betekent als Hemelstad. Deze stad is groter dan enige andere stad op aarde en heeft een omtrek van ruim honderd mijl. Er is daar geen stukje grond dat niet dichtbevolkt is en vaak wonen er wel tien of twaalf huishoudens onder één dak. De stad heeft ook grote voorsteden, waar nog meer mensen wonen dan in de stad zelf. Er zijn twaalf hoofdpoorten en bij elk van deze poorten, die op een afstand van acht mijl van elkaar liggen, liggen steden die groter zijn dan Venetië of Padua. Vandaar dat je zes of acht dagen door een van die voorsteden kunt lopen en het dan toch lijkt alsof je maar een klein stukje bent opgeschoten. De stad ligt in een lagune met stilstaand water, zoals Venetië. Er zijn meer dan twaalfduizend bruggen. Op elke brug staan wachtposten die de stad in dienst van de grote Khan bewaken.

Langs de stad stroomt een rivier. De stad ligt, net als Ferrara, aan een rivier, zodat ze langer is dan breed. Ik heb zorgvuldig navraag gedaan bij christenen, muzelmannen, afgodendienaren en alle andere mensen, en iedereen was het erover eens dat de stad een omtrek van ruim honderd mijl heeft.

Men houdt zich aan een specifiek gebod van hun heer: elke haardstede betaalt een *balisht*,* dat wil zeggen vijf biljetten van zijde, die elk anderhalve florijn* waard zijn. Ze doen dit als volgt: tien of twaalf huishoudens tellen als een haardstede en betalen dus maar voor één. Er zijn negentig *tümen* haardsteden; een *tümen* telt ruim tienduizend haardsteden.

Van de overige bewoners zijn sommigen christen, anderen kooplieden of reizigers die onderweg zijn. Ik stond er versteld van hoeveel mensen er bij elkaar konden wonen.

De stad beschikt over grote voorraden brood, varkensvlees, wijn en rijst. Deze wijn wordt ook wel *bigni* genoemd en geldt als een edele drank.* Ook alle andere levensmiddelen zijn daar in grote overvloed te vinden.

In deze stad hebben vier van onze broeders een machtige man, in wiens huis ik onderdak had gevonden, tot ons geloof bekeerd. '*Atha* (dat betekent vader),' zei hij op een dag tegen mij, 'wil je met me meegaan om de stad te zien?' Ik antwoordde dat ik dat wel wilde. Daarop stapten we in een boot en voeren naar een van de grote kloosters die zich daar bevinden. Daar aangekomen riep hij een van de monniken. 'Zie je deze Frankische *raban* (dat wil zeggen: een geestelijke)?' sprak hij. 'Hij komt van waar de zon ondergaat en nu is hij onderweg naar Beijing om voor het leven van de grote Khan te bidden. Laat hem daarom iets zien waarvan hij zelf kan vaststellen dat het wonderbaarlijk is; dan kan hij, wanneer hij naar zijn eigen land terugkeert, zeggen: “In Hangzhou heb ik iets heel bijzonders

gezien."' De monnik antwoordde dat hij hem graag iets bijzonders wilde tonen.

Daarop pakte hij twee bakken vol etensresten en opende de deur naar een tuin, waardoor we in die tuin kwamen. Nu was er daar een heuvel die volledig begroeid was met mooie bomen. Toen we daar stonden pakte hij een gong en begon erop te slaan. Op het geluid kwamen heel veel en allerlei verschillende soorten dieren de heuvel af. Ze leken op een soort apen en er waren er ook veel bij die een menselijk gezicht hadden. Voor onze ogen stelden deze dieren, ongeveer drieduizend, zich rondom hem op in rijen. Toen ze aldus in rijen om hem heen stonden, zette hij schotels voor hen neer en gaf hun te eten zo goed als hij kon. Daarna sloeg hij weer op de gong en gingen alle dieren naar hun plaats terug.

Ik moest erg lachen om wat ik daar zag. 'Vertel me eens wat dit te betekenen heeft,' zei ik. 'Deze dieren zijn de zielen van edele mannen,' zo sprak hij, 'die wij uit liefde voor God voederen. 'Deze dieren zijn geen zielen,' wierp ik tegen, 'maar wilde dieren, en niet meer dan dat.' 'Het is niet waar dat dit dieren zijn,' antwoordde hij. 'Dit zijn de zielen van uitsluitend edele mannen. Wanneer iemand namelijk een edel mens is geweest, gaat zijn ziel over in een van deze edele dieren; de zielen van onbeschaafde lieden gaan over in gewone dieren en huizen daarin.' Ik kon hem hier nog veel over vertellen, maar hij wilde niets anders geloven.

Als iemand zou willen vertellen over de omvang van deze stad en de grootse en wonderbaarlijke zaken die zich daar bevinden, zou een heel pak papier het niet kunnen bevatten. Het is namelijk de beste, grootste en voor de handel meest geschikte stad op de hele wereld.

Pygmeeën (24)

Zes dagen na mijn vertrek uit deze stad kwam ik in Nanjing, een grote stad. De omtrek van de muren bedraagt ruim veertig mijl. Er zijn ruim driehonderd zestig stenen bruggen, mooier dan waar ook op aarde. De koning van Manzi had in deze stad zijn voornaamste residentie, waar hij doorgaans verbleef. Nanjing is dichtbevolkt en er is zoveel scheepvaartverkeer dat het een groot wonder is. De stad heeft een gunstige ligging en beschikt over grote voorraden van allerlei goederen.

Na mijn vertrek uit deze stad kwam ik bij een grote rivier, de Dotalay,* de grootste rivier ter wereld, want zelfs op het smalste punt is hij nog ruim zeven mijl breed. Deze rivier stroomt dwars door het land van de Pygmeeën, ofwel Biduinen. Hun stad heet Tachara en behoort tot de grootste en mooiste steden ter wereld. Deze pygmeeën zijn drie handbreedten groot en produceren *gotomin*, ofwel katoen, in grotere hoeveelheden dan enig ander volk op aarde. Grote mensen die daar wonen krijgen kinderen die meer dan de helft langer zijn dan de pygmeeën, die zo klein zijn. Daarom worden er daar zoveel kleine mensen verwekt en geboren dat ze vrijwel ontelbaar zijn. Deze pygmeeën, mannen en vrouwen, staan bekend

om hun lichaamslengte. Jongens trouwen op hun vijfde jaar. De pygmeeën hebben net zoals wij een met rede begaafde ziel.

De herbergen van Yangzhou (25)

Onderweg langs de Dotalay trok ik langs vele steden tot ik aankwam in Yangzhou, waar onze minderbroeders een vestiging hebben. In de stad staan ook drie kerken van nestorianen. Het is een voorname en grote stad, die achtenvijftig *tümen* haarden heeft (een *tümen* is tienduizend). Deze stad is ruim voorzien van alles – en in grote hoeveelheden — waarvan christenen leven. De gouverneur van de stad ontvangt alleen al aan zout inkomsten ter waarde van zo'n vijftig *tümen balisht*. Een *balisht* is anderhalve florijn waard, zodat een *tümen* een waarde van vijftienduizend florijnen vertegenwoordigt. De gouverneur heeft de stadsbevolking een bijzondere gunst verleend, want hij heeft hun tweehonderd *tümen* kwijtgescholden om te voorkomen dat ze tekortkomen.

Deze stad kent het volgende gebruik: wanneer een man zijn vrienden een overvloedige maaltijd of een feestmaal wil aanbieden, zijn er daarvoor bestemde herbergen. Die man zegt dan tegen de uitbater van zo'n herberg: 'Waard, bereid voor mij een feestmaal voor enkele vrienden van me. Ik wil er zo- en zoveel aan uitgeven. Zo krijg ik een goed en fatsoenlijk feestmaal en word ik beter bediend dan in mijn eigen huis.'

Ook deze stad kent een heel druk scheepvaartverkeer. Tien mijl stroomafwaarts, aan de monding van deze grote rivier, ligt een andere stad, Zhenjiang. In deze stad is meer scheepvaartverkeer dan in enige andere plaats op aarde. Alle schepen zijn zo wit als sneeuw omdat ze met gips worden witgekalkt. Er zijn herbergen, ontvangstzalen en vele andere gebouwen, zo fraai ingericht als op aarde maar mogelijk is. Het is vrijwel niet te geloven, wanneer men het hoort of ziet, hoe druk het scheepvaartverkeer hier is.

Na mijn vertrek uit deze stad trok ik acht dagen lang door vele landstreken en steden langs een kanaal* tot ik in Xuzhou aankwam. Deze stad ligt aan de Gele Rivier, die dwars door Cathay stroomt en daar grote schade aanricht wanneer hij buiten zijn oevers treedt, zoals de Po die door Ferrara stroomt.

Ik volgde de rivier vele dagen lang naar het oosten en reisde door vele landstreken en steden tot ik bij Jinan aankwam. Deze stad beschikt over grotere voorraden zijde dan enige andere plaats op aarde. Wanneer de zijde heel duur is, kan men toch ruim veertig pond voor een bedrag van minder dan acht *grossus* kopen. Ook zijn er grote hoeveelheden van allerlei handelswaar, zowel brood als alle andere goederen.

Na mijn vertrek uit deze stad trok ik door vele steden en landstreken tot ik bij een voorname stad kwam, Beijing. Deze oeroude en eerbiedwaardige stad ligt in het land Cathay en is door de Tartaren ingenomen.

Het schitterende paleis van de Khan (26)

Nabij deze stad, op een halve mijl afstand, hebben de Tartaren een andere stad gebouwd, Dadu.* Deze stad heeft twaalf poorten. Al deze poorten liggen twee grote mijlen uit elkaar. Het gebied tussen beide steden is dichtbevolkt. De omtrek van deze twee steden bedraagt meer dan veertig mijl.

In Dadu heeft de grote Khan zijn residentie en daar heeft hij ook zijn grote paleis, waarvan de muren ruim vier mijl lang zijn. Op het terrein staan nog veel meer paleizen. Binnen de muren van het paleis ligt een door mensenhanden gemaakte heuvel waarop een ander paleis is gebouwd, het mooiste ter wereld. Deze heuvel is met bomen beplant en wordt daarom de groene heuvel genoemd. Onderaan de heuvel is een groot meer aangelegd, waar een schitterende brug overheen is gebouwd. Op het meer leven zoveel wilde ganzen, eenden en zwanen dat het een groot wonder is. Zodoende hoeft de heerser, wanneer hij op jacht wil gaan, zijn huis, dat wil zeggen de stad, niet te verlaten. In het paleis bevinden zich ook parken vol met allerlei soorten wilde dieren waar hij op kan jagen wanneer hij maar wil, zonder dat hij daarvoor van huis hoeft te gaan.

Het paleis waarin zijn troon staat is heel groot en mooi. De vloer ervan is met twee voet opgehoogd. Vanbinnen heeft het vierentwintig gouden zuilen. Alle muren zijn behangen met rood leer, dat vandaag de dag geldt als het fijnste ter wereld.

Midden in het paleis staat een groot vat van meer dan twee voet hoog dat volledig uit jade bestaat, een kostbare steensoort. Het vat is helemaal met goud bekleed en op elke hoek bevindt zich een gouden slang die zijn muil heftig heen en weer beweegt. Aan het vat hangen netten van grote parels. Deze netten zijn ongeveer een hand breed. Naar dit vat wordt door leidingen de drank aangevoerd die men aan het hof van de koning drinkt. Naast dit vat liggen veel gouden bekers waaruit iedereen die dat wil kan drinken. In het paleis zijn ook veel pauwen van goud. Wanneer een Tartaar iets feestelijks voor zijn heer wil doen, klappen allen om beurten in hun handen; dan gaan de pauwen met hun vleugels slaan zodat het lijkt alsof ze dansen. Dit gebeurt echter met behulp van duivelse toverkunsten of een ondergronds mechanisme.

Wanneer de heerser op zijn keizerlijke troon zit, dan zit de koningin aan zijn linkerzijde en een trede lager zitten nog twee van zijn vrouwen. Op de onderste trede zitten alle andere vrouwen uit de familie van de heerser. Alle getrouwde vrouwen dragen een anderhalve el lange voet van een man op hun hoofd. Op die voet zijn kraanvogelveren bevestigd en hij is helemaal versierd met grote parels. Als er dus op aarde grote en mooie parels zijn, dan behoren die tot de sieraden van deze dames. Aan de rechterzijde van de koning zit zijn eerstgeboren zoon, die na hem moet regeren. Nog lager zitten allen die van koninklijken bloede zijn. Daar zitten ook vier schrijvers, die alle woorden opschrijven die de koning spreekt. Voor zijn aangezicht staan zijn edellieden en vele anderen, ontelbaar veel, en niemand

van hen durft een woord te zeggen, tenzij de grote Khan daarom heeft gevraagd, met uitzondering van kunstenmakers die hun heer willen vermaken. Maar zelfs deze durven niets te doen wat niet strookt met wat de koning hen opdraagt.

Voor de poort van het paleis houden edellieden de wacht en zien erop toe dat niemand de drempel aanraakt. Wanneer ze iemand daarop betrappen, geven ze hem een flink pak slaag.

Wanneer de grote heerser een feestmaal wenst te geven, wordt hij omringd door vierduizend edellieden met kronen op hun hoofd die hem tijdens het feestmaal bedienen, en elk van hen draagt een dermate kostbare mantel om zijn schouders dat alleen al de parels op elke afzonderlijke mantel meer waard zijn dan vijftienduizend florijnen.

Zijn hofhouding is voortreffelijk georganiseerd en wel in tientallen, honderdtallen en duizendtallen. Allen nemen een onderlinge rangorde in en zijn elkaar verantwoording schuldig, zodat er nooit plichtsverzuim optreedt als het gaat om hun eigen taken of die van een ander.

Ik, broeder Odoric, heb ruim drie jaar lang in die stad geleefd en ben vaak aanwezig geweest bij hun feesten, want aan ons, minderbroeders, is aan zijn hof een vaste plaats toegewezen en wij moeten er altijd naartoeaan en hem onze zegen geven. Ik heb zorgvuldig inlichtingen ingewonnen bij christenen, muzelmannen en alle andere afgodendienaren, ook bij de mensen die zich tot ons geloof hebben bekeerd, want er zijn aan het hof machtige edellieden die persoonlijke betrekkingen onderhouden met de koning. Al deze mensen zeggen eensgezind dat er ongeveer dertien *tümen* kunstenmakers zijn, die elk bestaan uit tienduizend kunstenmakers, terwijl het aantal verzorgers van honden, wilde dieren en vogels vijftien *tümen* bedraagt. Als lijfartsen van de koning zijn er vierhonderd afgodendienaren, acht christenen en een muzelman. Zij allen krijgen alles wat ze nodig hebben van het hof van de koning; de rest van zijn hofhouding is onoverzienbaar.

De heerser verblijft 's zomers in Shangdu, een land dat aan de andere kant van de bergen ligt en koeler is dan welke hedendaagse woonplaats op aarde ook. 's Winters verblijft hij in Beijing, en wanneer hij van de ene plaats naar de andere wil rijden, doet hij dat op de volgende manier. Hij heeft vier legerafdelingen ruiterij. De eerste legerafdeling rijdt een dagmars voor hem uit, de tweede volgt hem op een dagmars afstand; de derde en vierde rijden samen met hem op, zodat hij steeds in het midden rijdt, als in de vorm van een kruis. Onderweg houden allen zich aan de vastgestelde dagmarsen, zodat ze al het voedsel dat ze nodig hebben op de afgesproken plaats aantreffen.

Zijn reisgezelschap ziet er als volgt uit. De koning rijdt in een wagen met twee wielen waarop een schitterende kamer is gebouwd, volledig van aloëhout en goud, en bovendien versierd met grote en mooie parels en talloze kostbare edelstenen. Vier prachtig opgetuigde olifanten trekken deze wagen voort, met behulp van nog eens vier schitterende, fraai uitgedoste paarden. Aan weerskanten rijden vier edellieden, zogenaamde *çuche*, die de wagen bewaken en erop toezien

dat de koning niets overkomt. Verder heeft hij op zijn wagen twaalf giervalken bij zich die hij, wanneer hij op zijn troon zit en vogels ziet vliegen, loslaat om achter die vogels aan te jagen. Niemand waagt het de wagen dichter dan op een steenworp afstand te naderen, met uitzondering van degenen die met een speciale opdracht zijn belast. Zoals de grote koning reist, zo volgen in zijn spoor ook zijn vrouwen en zijn eerstgeboren zoon.

Het is bijna ondoenlijk zich een voorstelling te maken van het aantal mensen dat de koning vergezelt. De legerafdelingen die de heerser omgeven zijn ongeveer vijfhonderd *tümen* sterk; hun heer voorziet hen van alles wat ze nodig hebben. Wanneer een van de mannen die tot hun gelederen behoort overlijdt, neemt een ander onmiddellijk zijn plaats in zodat hun aantal altijd gelijk blijft.

De heerser heeft zijn rijk verdeeld in twaalf provincies, die alle twaalf *signo* worden genoemd. Een van deze gebiedsdelen is Manzi, dat tweeduizend grote steden omvat. Zijn rijk is dus zo groot dat wanneer iemand door een willekeurig deel ervan heen zou willen reizen, hij zes maanden onderweg zou zijn. De eilanden, dat zijn er ruim vijfduizend, worden hierbij nog niet eens meegerekend. Om in de behoeften van reizigers te voorzien heeft hij overal in zijn rijk herbergen laten inrichten, in de vorm van een huis met binnenhof, die *iam* worden genoemd. In die huizen is alles voorhanden wat een mens nodig heeft.

De koeriersdienst van de Khan (27)

Wanneer er in zijn rijk nieuws te melden is, snellen koeriers te paard naar hem toe. Als het een ernstige en gevaarlijke zaak betreft, rijden ze op dromedarissen. Wanneer ze die herbergen of pleisterplaatsen naderen, blazen ze op een hoorn. Bij het horen van het geluidssignaal zorgt de waard van de betreffende herberg er snel voor dat er een man gereedstaat. Aan hem overhandigt de koerier bij aankomst de brief die hij heeft meegebracht en zelf blijft hij in die herberg om uit te rusten. Dan rijdt de man die de brief heeft aangenomen spoorslags naar de volgende *iam*, dat wil zeggen naar de volgende herberg. Deze tweede koerier doet hetzelfde als de eerste. Zo krijgt de keizer binnen een volle dag nieuws dat anders drie dagen onderweg zou zijn geweest.

Het sturen van koeriers te voet verloopt anders. Speciaal benoemde renbodes verblijven steeds in huizen die ze *chidebeo* noemen. Ze dragen een gordel die rondom bezet is met bellen en schellen. De ene pleisterplaats ligt ongeveer drie mijl verwijderd van het andere. Bij het naderen van een pleisterplaats laat hij die bellen en schellen luid rinkelen; dan maakt de volgende koerier die in dat huis verblijft zich snel gereed en rent zo snel hij kan naar de volgende pleisterplaats. Op dezelfde manier gaan de andere renbodes te werk tot ze bij de grote Khan aankomen. Daarom kan er, kortom, niets in zijn rijk gebeuren of hij weet er onmiddellijk dan wel heel snel alles van.

De jachtpartijen van de grote Khan (28)

Wanneer de grote Khan op jacht gaat, doet hij dat als volgt. Op twintig dagreizen van Beijing ligt een schitterend woud, acht dagreizen in omtrek, waarin zoveel verschillende soorten dieren leven dat het groot wonder is. Rondom het woud heeft de grote Khan mannen aangesteld die nauwlettend toezicht houden.

Om de drie of vier jaar gaat hij daar met zijn gevolg heen. Bij aankomst omsingelen zijn mannen het hele woud. Dan laten ze er honden in los en sturen daar afgerichte vogels achteraan. Zelf gaan ze zij aan zij voorwaarts en drijven het wild naar een schitterende open plek in het midden van het woud. Zo worden daar enorme aantallen wilde dieren samengedreven zoals leeuwen, herten en allerlei andere diersoorten, zo veel verschillende dat het verbijsterend is om het te zien. Dan is er zo'n geweldig lawaai en geschreeuw te horen van de vogels en de honden die ze het woud in hebben gestuurd dat de een de ander niet meer verstaat. En alle dieren van het woud beven van angst door het luide kabaal.

Wanneer de bosdieren op die open plek zijn samengedreven neemt de keizer plaats op drie olifanten en schiet vijf pijlen op de dieren af. Wanneer hij zijn pijlen heeft verschoten doet het hele jachtgezelschap hetzelfde. En wanneer allen hun pijlen, die allemaal zijn gemerkt zodat ze onderling herkenbaar zijn, hebben verschoten laat de grote Khan de dieren die ze uit het woud gedreven hebben *soy* toeroepen, dat wil zeggen genade, en meteen trekken de dieren die ze hebben laten gaan het woud weer in. Alle edellieden gaan naar de gedode dieren toe en verzamelen de pijlen die ze zelf op de dieren af hebben geschoten. Ze kunnen die immers goed herkennen omdat ze er een merkteken op hebben aangebracht. Zo krijgt iedereen het wild dat hij met zijn pijl heeft geraakt. En zo gaat de grote Khan op jacht.

Feesten aan het hof van de Khan (29)

De Khan geeft vier keer per jaar een groot feest: het feest van de besnijdenis,* zijn verjaardag, en nog een paar. Voor deze feesten roept hij al zijn edellieden en kunstenmakers bijeen en al zijn familieleden, die alle naar rangorde een plaats bij het feest krijgen toegewezen. Hij roept hen met name voor twee van deze feesten bijeen, te weten het feest van de besnijdenis en het feest ter gelegenheid van zijn verjaardag. Wanneer edellieden zijn uitgenodigd voor een van deze feesten, verschijnen ze met een kroon op hun hoofd. Zelf zit de keizer op zijn troon, zoals eerder beschreven. Alle edellieden nemen naar rangorde de hun toegewezen plaatsen in.

Deze edellieden zijn op verschillende manieren gekleed: de voornaamsten in groene zijde, de tweeden in rang zijn gehuld in bloedrode zijde, de derden in rang in blauw of grijs. Allen dragen een krans op hun hoofd, houden in hun handen een

tafeltje van wit ivoor, dragen een gouden gordel van een hand breed, staan rechtop en nemen stilte in acht.

Om hen heen staan kunstenmakers met hun onderscheidingstekens en banieren. In een hoek van een groot paleis verblijven filosofen en wijsgeren die alle uren en speciale momenten in de gaten houden. Wanneer het moment of uur waar die filosofen op wachten aanbreekt, roept een van hen luid: 'Buigen voor onze keizer, de grote Khan!' Dan raken alle edellieden drie keer de grond aan met hun hoofd. Daarna roept hij: 'Allemaal opstaan!' En meteen staan ze op. Dan wachten ze weer tot een ander moment. Wanneer het zover is, roept die man: 'Vingers in de oren!' En dat doen ze dan. Daarna zegt hij meteen: 'Weer eruit halen!' En ze gehoorzamen. Zo staan ze nog een poosje, tot hij zegt: 'Meel zeven!' Zo verrichten ze nog veel meer symbolische handelingen die volgens hen een belangrijke betekenis hebben.

Verder zijn er nog veel hofdignitarissen die erop toezien dat er geen enkele kunstenmaker of edelman ontbreekt, want als een van hen daar niet aanwezig is, krijgt hij een zware straf. Wanneer het moment en het uur van de kunstenmakers aanbreekt, zeggen de filosofen: 'Vermaak uw heer!' Dan gaan ze allemaal hun instrumenten bespelen en klinkt er zulk luid gezang en lawaai dat je er bijna doof van wordt. Dan roept een stem: 'Allemaal zwijgen en stil zijn!' En meteen vallen allen stil.

Meteen daarna staan leden van keizerlijke familie op witte paarden gereed en dan roept een stem: 'Die en die uit die familie stelt zijn heer zoveel honderd paarden ter beschikking!' En meteen staan er mannen klaar om hun heer die paarden aan te bieden. Het is onvoorstelbaar hoeveel witte paarden ze hun heer ten geschenke geven.

Daarna komen edellieden geschenken aanbieden uit naam van andere edellieden. Ook alle oversten van kloosters komen hem geschenken brengen en zijn verplicht hem hun zegen te geven. Ook wij, minderbroeders, moeten dat doen.

Wanneer dit overeenkomstig de rangorde is afgehandeld, treden enkele zangers en ook enkele zangeressen naar voren en zingen zo lieflijk voor hem dat het een genot is om naar te luisteren. Daarna treden kunstenmakers op met leeuwen. Die leeuwen maken een buiging voor de keizer.

Vliegende bekers wijn (30)

Daarna laten kunstenmakers met goede wijn gevulde gouden kelken door de lucht vliegen; zo zetten ze deze kelken aan de mond van iedereen die van die wijn wil drinken.* Dit, en nog heel wat meer, doen ze in het bijzijn van de Khan.

Wat er gezegd en verteld wordt over de pracht en praal van deze heerser en over alles wat er aan zijn hof gebeurt is niet te geloven voor wie het niet met eigen ogen heeft gezien. Het hoeft niemand te verbazen dat hij hiervoor grote uitgaven doet, aangezien in zijn hele rijk enkel en alleen betaald wordt met een

soort blaadjes die daar als geld dienen, terwijl hij oneindige rijkdom in handen krijgt.

Lammetjes en meloenen (31)

Ik kan nog iets anders, iets heel wonderlijks, vertellen dat ik weliswaar niet zelf heb gezien, maar waarover ik gehoord heb van betrouwbare zegslieden. Naar verluidt is er een groot koninkrijk, Caoli,* waarin de zogenaamde Kaspische bergen liggen. Daar groeien, zo zegt men, zeer grote meloenen die vanzelf opengaan wanneer ze rijp zijn. Daarin wordt dan een diertje aangetroffen dat op een lammetje lijkt, zodat ze daar tegelijk die meloenen en stukjes vlees hebben. Hoewel dit misschien ongeloofwaardig klinkt, kan het toch waar zijn, zoals het ook waar is dat er in Ierland bomen zijn die vogels voortbrengen.*

De dichtbevolkte provincie Cassan (32)

Na mijn vertrek uit Cathay trok ik in de richting van de ondergaande zon, ofwel naar het westen, en ik kwam door vele steden en landstreken tot ik het land van priester Johannes* bereikte. Nog geen honderdste deel van wat als feiten over dit land verteld wordt is waar. De hoofdstad heet Cosan, maar toch zou je Vicenza een betere stad noemen dan dat Cosan, de hoofdstad van dat land, die veel andere steden onder zich heeft. Maar altijd krijgt de lokale machthebber in plaats van een bondgenootschap een dochter van de grote Khan tot vrouw.

Daarna reisde ik gedurende vele dagen verder tot ik de provincie Cassan bereikte. Deze provincie, de op een na beste, is dichter bevolkt dan enige andere streek op aarde. Waar deze landstreek het smalst is, is hij toch nog ruim vijftig dagreizen breed en meer dan zestig lang. Deze provincie is zo dichtbevolkt dat je, wanneer je de poort van de ene stad verlaat, de poorten van een andere stad al kunt zien. Er zijn enorme voorraden levensmiddelen, met name kastanjes. In deze streek groeit rabarber in zulke grote hoeveelheden dat de prijs van één ezellast minder dan zes *grossus* bedraagt. Deze provincie is een van de twaalf rijksdelen van de grote Khan.

Tibet (33)

Na mijn vertrek uit deze provincie kwam ik in een groot land, Tibet, dat aan India grenst. Het hele land is onderworpen aan de grote Khan en men heeft daar meer brood en wijn in voorraad dan in enig ander deel van de wereld. De inwoners van dit land leven in tenten die van zwart vilt zijn gemaakt. Hun konings- en hoofdstad is volledig gebouwd van witte en zwarte muren. Alle wegen zijn daar geplaveid. In

deze stad waagt niemand het om het bloed van een mens of dier te vergieten, en wel uit eerbied voor een afgodsbeeld dat daar vereerd en aanbeden wordt.

In deze stad woont de *albassi*, wat in hun taal paus betekent. Hij is het hoofd van al die afgodendienaren, aan wie hij volgens zijn gewoonte alle prebenden geeft en datgene verdeelt waarover hij daar beschikt.

Dit land kent het volgende gebruik: de vrouwen dragen meer dan honderd vlechten. Ook hebben ze twee tanden in hun mond die even lang zijn als die van een everzwijn.*

Men heeft nog een andere gewoonte in deze landstreek. Gesteld dat iemands vader sterft, dan zegt zijn zoon: 'Ik wil mijn vader eer bewijzen.' Dan laat hij alle priesters en monniken bijeenroepen, alle kunstenmakers uit de streek evenals zijn buren en familieleden, die de dode met grote vreugde naar een vlakte dragen waar een grote tafel is neergezet. Op die tafel snijden de priesters zijn hoofd af en geven dat vervolgens aan zijn zoon. Daarna zingt zijn zoon tezamen met het hele gezelschap en spreekt vele gebeden voor hem uit. Vervolgens snijden de priesters het hele lichaam in stukken. Wanneer ze dat gedaan hebben, trekken ze zich onder het uitspreken van gebeden met het hele gezelschap terug. Daarna komen er arenden en gieren uit de bergen en elke vogel pakt een stuk en vliegt ermee weg. Dan roepen allen luid: 'Nu zien we wat voor een heilige man hij was, want gods engelen komen en dragen hem naar het paradijs.'

Door zo te handelen voelt de zoon zich zeer vereerd. Wanneer zijn vader door gods engelen, dat wil zeggen door die vogels, zo eervol is weggedragen, pakt de zoon meteen het hoofd, kookt het en eet ervan. Van het doodshoofd, oftewel de schedel, laat de zoon een kelk maken waaruit hij zelf, en iedereen die tot zijn huishouden behoort, steeds met vroomheid drinkt ter nagedachtenis aan zijn overleden vader. Want door dit te doen, zo zeggen ze, bewijzen ze hem grote eer. Die mensen doen nog veel meer vreemde en afschuwelijke dingen.

Een man die zich door vijftig meisjes als een mus laat voeren (34)

Tijdens mijn verblijf in de provincie Manzi kwam ik langs het paleis van een man die tot het gewone volk behoort en er de volgende levenswijze op nahoudt. Hij heeft namelijk vijftig dienstmaagden die hem voortdurend bedienen. Wanneer hij gaat eten en aan tafel gaat zitten, zetten zij hem telkens vijf gerechten tegelijk voor onder begeleiding van verschillende liederen en allerlei soorten muziekinstrumenten. Die dienstmaagden stoppen het eten in zijn mond en voeren hem alsof hij een mus is. Bovendien zingen ze hem voortdurend toe, tot alle gerechten op zijn. Daarna worden hem vijf andere gerechten opgediend door andere dienstmaagden, terwijl de eerste terugtreden onder begeleiding van nog veel meer liederen en verschillende soorten muziekinstrumenten. Op die manier leidt hij zijn leven zolang hij op aarde is. Hij heeft inkomsten ten bedrage van dertig *tümen* zakken rijst (een *tümen* staat gelijk aan tienduizend zakken). Eén zak

is de last van een grote ezel.

De hof van zijn paleis is twee mijl lang. Het paleis is op de volgende manier gebouwd: de ene kant van de vloer is van goud, de andere van zilver. In de binnenhof van dit paleis is een heuvel van goud en zilver opgeworpen, waarop kloosters en klokkentorens zijn gebouwd zoals mensen die laten maken voor hun vermaak. Naar verluidt leven er vier van deze mannen in het rijk Manzi. Ten teken van hun voornaamheid hebben ze lange vingernagels. Sommige mannen laten de nagels van hun duimen zo lang doorgroeien dat ze hun handen omsluiten. Bij vrouwen is het een teken van schoonheid om kleine voeten te hebben. Daarom hebben moeders de volgende gewoonte: wanneer ze dochters krijgen, binden ze hun voeten in zodat deze niet meer groeien.*

De oude man uit de bergen en zijn sluipmoordenaars (35)

Na mijn vertrek uit het land van priester Johannes trok ik naar het westen tot ik in Millistorte* aankwam, een mooi en heel vruchtbaar land. In die landstreek leefde iemand die de oude man uit de bergen* werd genoemd. Tussen twee bergen in dat land had hij een muur laten bouwen die een berg omringde. Binnen die muur waren de mooiste fonteinen die je ooit zult vinden. Door bepaalde leidingen liet hij daar wijn en melk naartoe stromen.* Bij die fonteinen zaten de mooiste meisjes die ooit te zien waren, en de mooiste paarden, en alles waarvan het menselijk lichaam kan genieten was daar te vinden. Daarom noemde men deze plaats het paradijs.

Wanneer hij een sterke jongeman zag, liet hij hem in zijn paradijs opnemen. Wilde hij een koning of edelman uit de weg laten ruimen, dat wil zeggen vermoorden, dan liet hij de opzichter van het paradijs vragen iemand uit te zoeken die erg verknocht was aan de genietingen in zijn paradijs. Wanneer dan zo'n jongeman was gevonden en bij de opzichter was gebracht, liet hij hem een snelwerkend slaapmiddel drinken. In zijn slaap liet hij hem buiten het paradijs brengen, en wanneer hij wakker werd en zag dat hij zich niet meer in het paradijs bevond, werd hij zo wanhopig dat hij ten einde raad was. Meteen vroeg hij aan de oude man uit de bergen of hij hem terug kon brengen naar het paradijs waarin hij vroeger was opgenomen. Dan zei de oude man: 'Je kunt daar alleen maar komen als je die of die koning of edelman doodt; dan zal ik je, dood of levend, naar het paradijs terugbrengen.' Omdat zo'n jongeman met plezier zou sterven om in het paradijs te komen, liet de oude man hem iedereen uit de weg ruimen, dat wil zeggen vermoorden, die hij wilde. Daarom waren alle oosterse koningen bang voor die oude man en betaalden hem een hoge schatting.

Toen de Tartaren bijna de hele wereld hadden veroverd, kwamen ze bij die oude man en ontnamen hem uiteindelijk zijn macht. Daarop stuurde hij vanuit het paradijs veel van zijn sluipmoordenaars op pad en liet hen vele Tartaren uit de weg ruimen en vermoorden. Daarop trokken de Tartaren op tegen de stad waar hij

verbleef, sloegen het beleg en vertrokken niet voor ze de stad in handen hadden gekregen. Ten slotte kregen ze ook de oude man te pakken, ketenden hem en lieten hem een vreselijke dood sterven.

Uitdrijving van duivels (36)

In deze streken heeft de almachtige God de minderbroeders een grote genade verleend. In het grote Tartarije beschouwen ze namelijk het uitdrijven van duivels bij bezetenen als een kleine moeite – alsof je een hond het huis uit jaagt. Veel mannen en vrouwen zijn daar bezeten van de duivel. Vastgebonden worden deze mensen naar onze broeders gebracht, tot over een afstand van tien dagreizen. Wanneer deze bezetenen voor de broeders zijn geleid, gebieden zij die duivels om in de naam van Jezus Christus zo snel ze kunnen de lichamen van de bezetenen te verlaten. Meteen na het uitspreken van dit gebod gaan ze ook daadwerkelijk uit hen. De mensen die van de duivel bevrijd zijn laten zich daarna meteen dopen. Vervolgens pakken de broeders de vilten afgodsbeelden van die mensen, een kruis en wijwater, en dragen die naar een vuur. Alle mensen uit de omgeving komen kijken naar de verbranding van de goden van hun buren. De broeders pakken de afgodsbeelden en gooien ze in het vuur. Die komen dan uit het vuur, waarop de broeders wijwater nemen en dat op het vuur gooien. Meteen vlucht de duivel dan het vuur uit. De broeders gooien dus de afgodsbeelden in het vuur, waarin ze verteren. De duivel schreeuwt dan vanuit de lucht: 'Kijk, kijk hoe ik uit mijn woonplaats ben verdreven!' Op die manier dopen onze minderbroeders vele mensen in die streken.

De vallei der verschrikking (37)

Ik heb daar nóg iets heel verschrikkelijks gezien. Onderweg door een vallei die langs de rivier van vreugden ligt zag ik namelijk talloze lijken. Ik hoorde daar ook allerlei soorten muziekinstrumenten, vooral keteltrommen, waar op wonderbaarlijke wijze op werd geslagen. Daardoor was er zoveel lawaai en kabaal dat ik door geweldige angst gekweld werd.

Deze vallei is ongeveer zeven of acht landmijlen lang.

Wanneer iemand er ingaat komt hij er nooit meer uit, maar sterft ter plekke. Desondanks wilde ik die vallei toch betreden om eens en voor altijd te zien wat daar gaande was. Eenmaal in de vallei zag ik, zoals ik al heb gezegd, zoveel lijken dat als iemand ze niet zelf gezien had, hij het ongeloofwaardig zou vinden. Aan een kant van de vallei zag ik op een rotswand een uiterst angstaanjagend menselijk gezicht; het was zo huiveringwekkend dat ik dacht dat ik zou flauwvallen of dood zou blijven, zo ontzettend bang was ik. Daarom bracht ik uit: 'Het Woord is mens geworden.'* Ik durfde het gezicht in geen geval dichter te naderen en bleef

er zeven of acht stappen vandaan.

Omdat ik niet dichterbij durfde te komen ging ik naar het andere eind van de vallei. Daar klom ik op een zandheuvel en keek om me heen. Ik zag enkel en alleen die keteltrommen die ik op wonderbaarlijke wijze hoorde klinken. Op de top van de heuvel vond ik geweldige hoeveelheden goud en zilver; het lag daar even dicht op elkaar als vissenschubben. Ik stak er wat van bij me, maar omdat ik er niets om gaf en ook omdat ik dacht dat het duivelse begoochelingen waren, gooide ik alles weer op de grond. En zo kwam ik God zij dank ongedeerd uit de vallei.

Naderhand bewezen de muzelmannen, die van mijn terugkeer hadden gehoord, mij allemaal veel eer en zeiden dat ik een heilige was, maar dat de mensen die in die vallei waren gestorven in de ban waren van een helse duivel.

De eerbied van de grote Khan voor het heilige kruis (38)

Ik wil nog één ding over de grote Khan vertellen dat ik heb gezien. Het is de gewoonte in die streken dat wanneer de heerser door het land reist de mensen voor hun huisdeur een vuur aansteken, er welriekende kruiden op leggen en zo rook maken om hun heer, wanneer hij voorbijrijdt, de geur te doen toekomen, en veel mensen gaan hem ook tegemoet.

Toen hij op een dag naar Beijing reisde en er gezegd werd dat hij vast en zeker zou komen, gingen een van onze broeders, onze bisschop en nog enkele van onze minderbroeders en ik hem ruim twee dagreizen tegemoet. Zodra we in zijn nabijheid kwamen, zetten we het kruis op een stuk hout zodat het voor iedereen zichtbaar was. In mijn hand hield ik een wierookbrander die ik had meegenomen en we begonnen luid te zingen: 'Kom, Schepper Geest.'* Terwijl wij zo stonden te zingen hoorde hij onze stemmen, liet ons bij zich roepen en gebood ons om bij hem te komen.

Zoals eerder in een ander verband is gezegd, waagt niemand het de wagen van de grote Khan tot op minder dan een steenworp afstand te naderen als hij niet geroepen wordt, zijn lijfwachten uitgezonderd. Toen we op hem toetraden met het kruis omhoog geheven, zette hij meteen zijn hoofddeksel, een kap van onschatbare waarde, af en maakte een buiging voor het kruis. Dadelijk deed ik wierook in de brander die ik bij me had, onze bisschop nam deze van mij over en zwaaide hem de rook toe.

Wie de heerser persoonlijk benadert, heeft altijd iets bij zich dat hij hem kan aanbieden. Men houdt zich aan het oude gebod: 'Niemand mag dan met lege handen voor Mij verschijnen.'* Daarom hadden we een paar appels meegenomen en die boden we hem aan op een schaal. Hij nam twee van die appels aan en nam een paar hapjes van een van beide. Daarop gaf onze bisschop hem zijn zegen. Vervolgens gebood hij ons achteruit te stappen om te voorkomen dat wij in de verdrukking zouden komen tussen de paarden en de menigte die achter hem aan kwam.

Meteen vertrokken we in een andere richting en gingen naar een paar van zijn edellieden die door broeders van onze orde tot het geloof bekeerd waren en zich in het leger bevonden. We boden hun onze appels aan, die zij met de grootste vreugde aannamen. Ze leken even vrolijk te zijn als wanneer we hun een persoonlijk en kostbaar geschenk hadden gegeven.

Ik, broeder Odoric van Friuli, van de orde van minderbroeders, verklaar plechtig en leg getuigenis af aan de eerwaarde vader, broeder Guidoto, provinciaal minister van Sint-Antonius, die mij dit verzocht heeft met een beroep op mijn gehoorzaamheidsplecht, dat ik alles wat hierboven geschreven staat ofwel met mijn eigen ogen heb gezien ofwel heb gehoord van geloofwaardige zegslieden. Algemeen bekende verhalen in die streken bewijzen dat ook de dingen die ik niet heb gezien waar zijn. Vele andere dingen heb ik achterwege gelaten en niet laten opschrijven omdat ze sommige mensen ongelooflijk zouden toeschijnen, tenzij zij ze met eigen ogen hadden aanschouwd.

Dit alles heb ik, broeder Willem van Solagna, opgeschreven zoals broeder Odoric het in zijn eigen woorden verteld heeft, in de meimaand van het jaar des heren 1330, in het huis van Sint-Antonius in Padua. Ik heb niet naar ingewikkeld Latijn of een verzorgde stijl gestreefd, maar ik heb het opgeschreven zoals hij het vertelde zodat iedereen zonder moeite kan begrijpen wat er geschreven en gezegd wordt.

Genoemde broeder Odoric ging later uit deze wereld over naar de Heer, en wel in het convent in Udine, op veertien januari van het jaar des Heren 1331. Na zijn dood heeft hij vele en grote wonderen verricht.

AANTEKENINGEN

p.000 *Grote Zee*: de Zwarte Zee. De oversteek is mogelijk ondernomen vanaf de monding van de Donau. Kennelijk is Odoric zijn reis niet begonnen via de Middellandse Zee maar over land.

p.000 *keizer*: de streek Pontus was in Odorics tijd een Grieks keizerrijk, onder bestuur van keizer Alexios II Komnenos (1298-1330).

p.000 *Athanasius*: relieken van de vierde-eeuwse kerkvader Athanasius, schrijver van het *Leven van Antonius*, lagen in Odorics tijd in Konstantinopel. Uit Trabzon was rond het jaar 1000 een andere Athanasius afkomstig: de stichter van het Grote Laura klooster op Athos. De aangehaalde geloofsbelijdenis wordt tegenwoordig toegeschreven aan de vierde-eeuwse kerkvader Ambrosius.

p.000 *muzelmannen*: een in Odorics tijd gangbare verzamelnaam voor islamitische volkeren.

p.000 *Tabriz*: stad in het huidige Iran. De oude door Odoric gebruikte naam is *Tauris*.

p.000 *Solissaculo*: de berg is niet nader te lokaliseren. De berg waarop volgens de traditie de ark van Noach strandde is de Ararat.

p.000 *Assuerus*: de middeleeuwse benaming voor de oud-Perzische koning Xerxes.

p.000 *Perzische keizer*: de Mongolische heerser Il-Khan Abu Said (1317-1335).

p.000 *Opper-India*: met deze term duidt Odoric het huidige Zuid-China aan.

p.000 *Kashan*: een stad halverwege tussen Teheran en Isfahan. Volgens Marco Polo (c.32) kwam een van de drie koningen hier vandaan.

p.000 *Zandzee*: de woestijn Lut ten oosten van Yazd (Centraal-Iran).

p.000 *Comum*: niet precies te identificeren. Het gaat misschien om een stad bij het oude Persepolis (bij Shiraz in Zuid-Iran).

p.000 *Job (Us)*: niet nader te identificeren. De slotzin van de alinea is geografisch onduidelijk.

p.000 *grossus*: heel kleine munt uit het twaalfde- eeuwse Venetië.

p.000 *Chaldea*: grofweg het huidige Irak. Babylon ligt zo'n honderd kilometer ten zuiden van Bagdad. Het lijkt niet helemaal logisch dat Odoric vanuit centraal en zuidelijk Iran een zo grote omweg heeft gemaakt terug naar het westen. Misschien heeft hij met opzet een extra reis gemaakt om Babylon te zien. Het is natuurlijk ook mogelijk dat hij zaken per ongeluk door elkaar haalt.

p.000 *Neder-India*: de naam wordt hier gebruikt voor het uiterste zuiden van Iran, aan de Perzische Golf.

p.000 *Oceaan*: bedoeld is het open zeegebied achter de Perzische Golf en voorbij de straat van Hormuz: de Arabische Zee, verbonden met de Indische Oceaan.

p.000 *tot halverwege de scheenbenen zakken*: mogelijk beschrijft Odoric hier een van de symptomen van elefantiasis.

p.000 *Tana*: een plaats op het eiland Salsette, in de buurt van Bombay (Mumbai).

p.000 *Porus*: ten tijde van Alexander de Grote was Porus heerser over het vijfstromenland van de Indus-vallei. Dat gebied ligt aanzienlijk verder naar het noordwesten van Tana. Of de informatie van Odoric juist is, valt dus te betwijfelen.

p.000 *zwarte leeuwen*: bedoeld zijn vermoedelijk tijgers of eventueel panters.

p.000 *Quilon*: stad aan de uiterste zuidwest kust van India.

p.000 *nestoriaanse christenen*: de leer van de nestorianen (naar Nestorius (381-451), bisschop van Constantinopel) benadrukt de scheiding tussen de goddelijke en de menselijke natuur van Christus.

p.000 *Frankische*: in het hele oosten werden christenen ook wel aangeduid als Franken.

p.000 *verheerlijkend*: vergelijk Lucas 2:20.

p.000 *een christen doodt*: een dergelijke bepaling staat niet in de Koran.

p.000 *keizer in Delhi*: sultan Ghiyas-ud-din-Tughluq.

p.000 *Quanzhou*: een plaats op de zuidoostelijke kust van China, ongeveer ter hoogte van Taiwan.

p.000 *Atjeh*: het noordelijke gedeelte van het Indonesische eiland Sumatra. De huidige officiële spelling is 'Aceh'.

p.000 *in het gezicht tekenen*: wat hier beschreven wordt is een vorm van tatoeage.

p.000 *Boterrigo*: welk deel van Sumatra bedoeld wordt is onduidelijk.

p.000 *drieduizend mijl*: dit getal is overdreven

p.000 *Khan van Cathay*: Cathay is de oude term voor Noord-China of China in het algemeen. De bedoelde Khan is Khubilai Khan, die in 1283 en 1292-1293 vergeefs expedities tegen Java ondernam.

p.000 *Malamasini*: misschien is dit de naam voor Malayu op Zuid-Sumatra. In dat geval is er sprake van een naamsverwarring.

p.000 *als volgt*: de beschrijving lijkt te slaan op de winning van sago uit de sagopalm.

p.000 *casan*: bedoeld is een soort ranke palmboom, misschien rotan.

p.000 *eiland*: in feite gaat het bij de Nicobaren om een eilandengroep. Een soortgelijk misverstand is te zien in hoofdstuk 18, waar het de Andamanen betreft.

p.000 *heel hoge berg*: Sri Pada (2245 m.), ook wel bekend als Adams' Peak. Deze heilige berg zou zijn bezocht door Adam, nadat hij was verdreven uit het paradijs, en ook door Boeddha. Ook Alexander de Grote zou de berg hebben beklommen.

p.000 *Manzi*: met deze naam wordt grofweg Zuid-China aangeduid.

p.000 *Trevisio en Vicenza*: steden in Noord-Italië.

p.000 *landinwaarts stroomt*: de beschrijving van de Parelrivier bij Guangzhou (Canton) is verward. Mogelijk is er een probleem met de Latijnse tekst.

p.000 *Sint-Christoffel*: deze heilige werd vaak als een reus afgebeeld.

p.000 *zoals schapen*: het gaat hier om het zijdehoen, een kippenras.

p.000 *balisht*: Mongolische aanduiding voor Chinees papiergeld.

p.000 *florijn*: in Florence geslagen munt.

p.000 *edele drank*: waarschijnlijk rijstwijn.

p.000 *de Dotalay*: de rivier de Jangtsekiang.

p.000 *kanaal*: het Grote Kanaal werd aangelegd om de Gele Rivier en de Jangtsekiang met elkaar te verbinden.

p.000 *Dadu*: als nieuwe hoofdstad aangelegd onder Kubilai Khan (1267-1272).

p.000 *besnijdenis*: de feestdag van de besnijdenis van Christus, op 1 januari.

p.000 *drinken*: onduidelijk blijft hoe deze kunstenmakers de bekers laten vliegen: aan een draad, met behulp van een mechaniek, of gooien ze ze kunstig omhoog?

p.000 *Caoli*: waarschijnlijk wordt Korea bedoeld. De vrucht van de katoenplant heeft mogelijk aanleiding gegeven tot het ontstaan van dit verhaal.

p.000 *bomen*: dit verhaal is onder andere te vinden in de *Topographia Hibernia* (*Topografie van Ierland,* 1.11) van Gerald van Wales (1187/1188). Keizer Frederik II van Hohenstaufen, auteur van *De arte venandi cum avibus* (*Over de kunst van het jagen met vogels,* 1.23-F), deed – nadat hij veldonderzoek had laten verrichten — het verhaal af als bijgeloof, maar dat weerhield latere auteurs er niet van het in hun werk op te nemen.

p.000 *priester Johannes*: via de Duitse geschiedschrijver Otto van Freising deed het verhaal van priester Johannes in de twaalfde eeuw zijn intrede in de Europese geschiedenis. Men dacht dat hij in India of in Centraal-Azië woonde. Vanaf de tweede helft van de veertiende eeuw werd zijn rijk in Ethiopië gezocht.

p.000 *everzwijn*: Odoric heeft zijn kennis over Tibet waarschijnlijk niet uit de eerste hand. In dit geval heeft hij zijn zegslieden niet goed begrepen: Tibetaanse vrouwen droegen tanden van everzwijnen in hun haar, ze hadden die niet in hun mond.

p.000 *groeien*: Odoric is de eerste Europeaan die over het afbinden van voeten en over lange nagels bij Aziatische volkeren schrijft.

p.000 *Millistorte*: dit woord duidt geen plaats aan, maar komt van het Arabische woord voor ketters.

p.000 *oude man uit de bergen*: de leider van de Assassijnen, een sekte die vanaf het einde van de elfde eeuw actief was in het huidige Syrië, Irak en Iran. In de dertiende eeuw rekenden de Mongolen en de Mammelukken met hen af.

p.000 *stromen*: deze zin staat enkele regels verderop in de Latijnse tekst, maar lijkt hier beter op zijn plaats.

p.000 *mens geworden*: vergelijk Johannes 1:14.

p.000 *Kom, Schepper Geest*: openingsregel van de Pinksterhymne *Veni, creator spiritus*.

p.000 *voor Mij verschijnen*: vergelijk Exodus 23:15.

NAWOORD

In het voorjaar van 1330 kwam in de Italiaanse stad Padua een reiziger aan met bijzondere verhalen. Het was een franciscaner monnik genaamd Odoric. Hij was afkomstig uit de buurt van Pordenone in Friuli, in het uiterste noordoosten van Italië, en hij hoorde bij een franciscanen-convent in Udine, in diezelfde streek. De laatste jaren had hij allerminst in de stilte en rust van dat convent doorgebracht. Integendeel, hij had een complete wereldreis van meer dan dertien jaar achter de rug, die hem had gevoerd naar de uiteinden van de toen bekende wereld: India en Ceylon, Indonesië, China en Mongolië.

Zeker, Odoric was niet de eerste die deze gebieden had bezocht en er heelhuids weer vandaan was gekomen. In Italië bestonden inmiddels geregelde handelscontacten met het verre oosten, en een enkeling had zelfs geschreven over zijn ervaringen in die afgelegen gebieden. De beroemdste en grootste schrijver van hen was Marco Polo. Die had daar vanaf 1271 twintig jaar rondgereisd en er verslag van gedaan in zijn veelgelezen werk *Il milione* (Marco Polo, *Wonderen van de Oriënt*, vertaald door Anton Haakman, Athenaeum — Polak & Van Gennep, Amsterdam 2001). In het spoor van de handelaren werd er ook al druk gemissioneerd in alle gebieden van het oosten, tot aan Mongolië toe. Odoric kon daarover meepraten, want hij had op zijn reis verschillende bestaande vestigingen van franciscanen in India en China bezocht, zoals hij vertelde aan zijn medebroeders en anderen.

Na het boek van Marco Polo was er weinig behoefte meer aan een grondige geografische en etnografische beschrijving van het verre oosten. *Il milione* bood inmiddels een tamelijk compleet overzicht, waarbij hooguit details nog aanvulling behoefden. Veel van wat Odoric te melden had bevestigde het relaas van Marco Polo en nam eventuele twijfels daaraan deels weg. Toch was dat niet de reden dat Odorics verhalen veel belangstelling wekten. Eerder deden ze dat door tal van nooit eerder gehoorde bijzonderheden, door markante godsdienstige taferelen en door een levendige en sterk persoonlijke kleur. Wat hij vertelde moet groot enthousiasme hebben gewekt, en Odoric zal menigmaal de vraag hebben gekregen waarom hij zijn bevindingen niet op papier zette.

Dat deed hij niet. Misschien uit bescheidenheid, misschien uit weerzin tegen de hogere literatuur, misschien ook omdat hij er domweg geen tijd voor had. Hij wilde nog datzelfde jaar doorreizen naar Avignon, om de daar residerende paus om hulp te vragen bij conflicten in zijn orde en om toestemming voor een nieuwe reis naar China.

Toch vond hij tijd om zijn verhaal te dicteren. Een medebroeder, Willem van Solagna, legde blijkens een kort slotwoord getrouw vast wat Odoric vertelde, zonder zich daarbij te bekommeren om compositie en stijl, in een heel eenvoudig Latijn. Het beoogde publiek is niet scherp afgebakend, maar het ging duidelijk wel om een bredere groep dan louter franciscanen. Mede door de eenvoudige stijl werd

Odorics boeiende reisverslag toegankelijk voor iedereen met een minimum aan ontwikkeling.

Het relaas is nadrukkelijk in de ik-vorm gesteld. De lezer krijgt meteen aan het begin te horen wie de schrijver is en waar zijn reis naartoe is gegaan. In dit opzicht wordt het patroon gevolgd van Marco Polo, en eigenlijk de conventie van vrijwel alle reisverslagen sinds de oudheid. Maar als bescheiden monnik stelt Odoric zichzelf verder niet op de voorgrond. Zijn achtergrond en familie, en zijn persoonlijke geschiedenis buiten en binnen de orde blijven geheel buiten beeld. Ook veel praktische zaken, zoals zijn reisomstandigheden, reisgenoten en de precieze gang van zaken bij een langer verblijf op één plaats, blijven onderbelicht. Odoric wilde duidelijk geen uitgekiende zakelijke beschrijving geven, en al evenmin iets publiceren wat ook maar zweemde naar autobiografie.

Vreemd genoeg hoort de lezer ook vrijwel niets over de werkelijke reden van Odorics reis en over zijn activiteiten onderweg. Bijna terloops zegt hij helemaal aan het begin dat hij 'doelbewust naar de gebieden van ongelovigen (is) gegaan om daar een grote oogst aan zielen binnen te halen'. Hij vertrok dus onmiskenbaar om missiewerk te gaan verrichten. Maar over die missie krijgen we hooguit tussen de regels iets te lezen.

Wel besteedt Odoric voortdurend aandacht aan christelijke belangen en heeft hij een scherp oog voor religieuze conflicten met 'muzelmannen', oftewel moslims. Maar van gericht eigen missiewerk door prediking of anderszins is verder niet expliciet sprake. Het enige wat kan gelden als een religieuze activiteit is Odorics translatie van relieken van vier franciscaanse broeders naar Quanzou. Maar ook in dat geval blijft het bij enkele korte aanduidingen en krijgt het voorafgaande verhaal van het martelaarschap van de vier broeders veel ruimte en aandacht. Door zijn omvang kan dat zelfs gelden als een soort ingelaste hagiografie.

Een missieverslag is Odorics relaas dus ook niet. En dat terwijl er goede resultaten te melden geweest zouden zijn, want zijn werk als missionaris is beslist vruchtbaar gebleken. Een later vervaardigde, anonieme levensbeschrijving van Odoric (van voor 1369) spreekt van niet minder dan twintigduizend heidenen die door hem tot het christendom zijn bekeerd.

Wat precies Odorics intentie als schrijver was valt uiteindelijk moeilijk te achterhalen. Hij zegt er niet veel meer over dan dat hij 'grote, wonderlijke dingen' heeft ervaren en daarover wil vertellen. Een nadruk op wonderbaarlijke details vormde al van oudsher een vast bestanddeel van reisverhalen, dus nieuw was dat op zichzelf niet. Wilde de verteller enkel en alleen de nieuwsgierigheid van zijn gehoor bevredigen? Het lijkt er sterk op, maar een achterliggende bedoeling is toch niet uit te sluiten. Als Odoric nogmaals naar China toe wilde, was het zeker ook in zijn eigen belang een en ander op papier te zetten. Zo zou hij steun en eventueel financiële middelen kunnen krijgen voor een nieuwe reis.

Wat ook de achtergrond en doelgroep van Odorics tekst is, het verslag biedt in elk geval boeiende lectuur, zoals ook een hedendaagse lezer zelf kan

vaststellen. Op een bepaalde manier kijk je de hele tijd mee via Odorics blik, die ondanks alles toch een eigen, persoonlijk karakter heeft. De verteller heeft een goed gevoel voor pakkende details, en de lezer reist als het ware letterlijk met hem mee van land naar land, van haven naar haven. En kijkt daarbij zijn ogen uit.

De bijzonderheden over vreemde volkeren en bizarre zeden zijn intussen geen rariteitenkabinet. Ze dragen juist het stempel van Odorics eigen observaties en mening. Geregeld uit hij zijn bewondering voor een goed bevoorrade stad of zijn afschuw van onbeschaafde praktijken. Tegelijk blijkt zijn fascinatie voor ongewone details doorgaans sterker dan een gemakkelijk moreel oordeel. Over het algemeen lijkt hij redelijk open en ondogmatisch. Van een echte wereldreiziger verwachten we dat tegenwoordig ook, maar in zijn tijd was dat nog niet vanzelfsprekend.

Overigens is het de vraag of Odoric alles werkelijk uit eigen waarneming weergeeft. Het meeste komt beslist authentiek over, maar het reisverslag volgt niet overal een heldere geografische ordening. Daardoor ontstaat soms de indruk dat elementen zijn ingevoegd op basis van schriftelijke of mondelinge bronnen. Maar het kan natuurlijk ook zijn dat Odoric achteraf de geografie niet meer helemaal precies voor de geest had, of dat hij op zijn grote reis soms kleine extra reizen maakte, die dan in het verslag terugkeren als een soort uitweidingen.

Verteltechnisch is Odorics verslag verder tamelijk onopgesmukt en zelfs naïef te noemen. De verteller is op zijn best in anekdotes, korte beschrijvingen en dialogen, maar wie de grote lijn van de chronologie wil volgen moet wel wat extra moeite doen. Zo is het niet onmiddellijk zichtbaar dat Odoric lang over zijn reis deed. Al na luttele bladzijden vertelt hij over zijn aankomst in Tana bij Bombay (hoofdstuk 7), te dateren op 1321. Al naar gelang het exacte vertrekjaar (de schattingen lopen uiteen van 1314 tot 1318) was hij op dat moment dus al jaren onderweg. Dat Odoric anderzijds jarenlang bij de grote Khan in China verbleef wordt ook niet met zoveel woorden duidelijk gemaakt. En aan zijn terugreis naar het westen, vanaf 1329, wordt letterlijk geen woord vuil gemaakt. Het kan natuurlijk zijn dat hij precies dezelfde route terug volgde, maar ook dan zou je in een reisverslag een paar opmerkingen verwachten.

Deze naïeve manier van vertellen is trouwens wel effectief. Het lijkt of je als lezer samen met Odoric in één lange beweging meegaat op een verre reis van west naar oost, en ten slotte ineens als bij toverslag terug bent in Padua, bij de medebroeders.

Odorics eigen perspectief verleent zijn verhaal overal extra charme, ook als hij er voor een goede lezer enigszins naast zit. Wie zijn verhaal over de grote Khan van China leest (hoofdstuk 26-30 en 38) kan de indruk krijgen dat de minderbroeders een speciale, bevoorrechte plaats aan het hof hadden en dat de Khan een bijzondere hoogachting voelde voor de christelijke leer. Dat heeft Odoric ongetwijfeld zelf zo geloofd. Maar bij aandachtiger lezing blijkt dat de Khan ook veel plaats inruimde voor 'muzelmannen en alle andere afgodendienaren' en bepaald geen christelijke hofcultuur invoerde. De Chinese vorst haalde gewoon

allerlei godsdiensten *tegelijk* in zijn paleis. Kennelijk wilde hij levensbeschouwelijk en politiek op zeker spelen. Een pluriform en multicultureel ideaal zal hij althans niet hebben gehad.

Wat Odorics relaas ook bijzonder maakt is zijn stijl. Het taalgebruik staat opvallend dicht bij dat van gesproken taal, iets wat zeker voor veertiende-eeuwse geschreven Latijnse teksten allerminst gebruikelijk was. Medebroeder Willem van Solagna heeft, zo te zien, het eigen karakter van Odorics mondelinge voordracht zoveel mogelijk willen handhaven en daarom bewust afgezien van alle conventionele stilistische verfraaiing. Geen lange volzinnen met mooie constructies en beelden, geen retorische kunststukjes, maar rechttoe-rechtaan verhalen waarin de aandacht meteen uitgaat naar de inhoud. Juist het gebrek aan stilistische pretenties geeft dit boek een soort bijbelse eenvoud -- een vergelijking die Odoric mogelijk welbewust heeft willen oproepen.

Zijn tekst laat zich al met al lezen als een aanvulling op Marco Polo's wat afstandelijke verslag, en als een verhaal met persoonlijke accenten en achtergronden. Maar het staat de lezer natuurlijk ook vrij om dit boek te zien als een meeslepend jongensboek over 'vreemde taferelen in onbekende verre gebieden', inclusief bizarre wonderen, angstaanjagende rituelen en exotische planten, dieren en mensen.

Het succes van Odorics verhaal was direct groot. Al snel werd het in vele handschriften overgeschreven en verspreid. Zo'n honderd bewaarde handschriften getuigen van Odorics populariteit. Voor de verteller zelf mocht dit helaas niet meer baten. In de winter van 1330, tijdens zijn voorgenomen reis naar Avignon, werd hij ernstig ziek. Hij wist zijn thuisbasis Udine nog te bereiken, waar hij plotseling stierf, op 14 januari 1331. Hoe oud hij toen was is onbekend. De schattingen variëren van ongeveer vijfenveertig tot ongeveer vijfenzestig. Gezien de uitputtingsslag die zijn lange wereldreis moet zijn geweest, lijkt vijfenveertig op voorhand waarschijnlijk.

In de decennia na zijn dood werd Odorics werk door anderen enerzijds in een stilistisch verfijndere versie uitgebracht en anderzijds omgezet in de volkstalen Italiaans, Frans en Duits (alle drie reeds in de veertiende eeuw). En, zoals het met successen gaat, ook oneigenlijk gebruik bleef niet uit. Een zekere Jehan van Mandeville, die zelf geen dag in het oosten had doorgebracht, schreef tussen 1357 en 1370 een uitvoerige bundel 'reisverslagen' waarin hij ook hele stukken over de oriënt opnam, van de hand van Odoric. Natuurlijk zonder bronvermelding. Wrang genoeg werd dat plagiaatwerk populairder en breder bekend dan het origineel. Gelukkig heeft Odorics roem er niet onder geleden. In 1755 werd hij zelfs zalig verklaard; zijn feest is op 3 februari.

Deze uitgave is de eerste volledige vertaling in het Nederlands. Als grondslag ervan diende de kritische editie van de Latijnse tekst door Anastasius van den Wyngaert O.F.M. (*Itinera et relationes fratrum minorum saeculi XIII et XIV*, in *Sinica*

Franciscana 1, Ad Claras Aquas (Quaracchi-Firenze) 1929, p. 413-495). Deze brontekst is eigenlijk alleen via gespecialiseerde bibliotheken, zoals universiteitsbibliotheken, toegankelijk. Deugdelijke tweetalige uitgaven zijn er niet, en een via internet beschikbare Latijnse tekst (via http://etext.library.adelaide.edu.au) zit vol fouten en slordigheden, met name scan-fouten. Daardoor geeft die elektronische versie hooguit een globale indruk van Odorics Latijn; verder gebruik ervan is af te raden.

Van de beschikbare vertalingen hebben we vooral dankbaar gebruik gemaakt van de Duitse versie van Folker Reichert (*Die Reise des seligen Odorich von Pordenone nach Indien und China* (1314/18-1330), Heidelberg 1987. Deze uitgave bevat ook nuttige toelichtingen en kaartjes, alsook een vertaling van de anonieme veertiende-eeuwse, hagiografisch getinte levensbeschrijving van Odoric.

Een oudere Nederlandse vertaling is die van dr. H.C.A. Muller, *Voorloopers en navolgers van Marco Polo: Johannes de Plano Carpini, Willem van Rubroek, Ibn Battuta, Odoric van Pordenone*, (A.W. Sijthoff's uitgeversmaatschappij NV) Leiden 1944, 241-292. In deze vertaling is echter het gehele achtste hoofdstuk weggelaten en het Nederlands is onvermijdelijk niet meer van deze tijd. Verder heeft Muller voor Odoric als schrijver geen goed woord over. Overeenkomstig de sterk classicistische houding van zijn dagen komt hij zelfs tot een veroordeling: 'Zijn reisverhaal is geschreven in een afschuwelijk Latijn, terwijl zijn stijl houterig en gewrongen is.' (p. 244) Tegenwoordig is hierop een genuanceerdere visie mogelijk geworden.

Bij de vertaling hebben we zo min mogelijk uitleg willen geven. De schaarse voetnoten bevatten wat naar ons gevoel onmisbaar is voor een goed begrip van de tekst. Een lijst van namen vult de informatie verder aan.

De gevolgde vertaalstrategie is vergelijkbaar met de aanpak in ons vorige gezamenlijke vertaalproject: Jacobus de Voragine, *De hand van God, de mooiste heiligenverhalen uit de Legenda Aurea*, Athenaeum — Polak & Van Gennep, Amsterdam 2006. We hebben een helder en betrekkelijk eenvoudig Nederlands gehanteerd om recht te doen aan de stijl van het origineel. In het geval van Odoric hebben we wel iets meer moeten bijstellen. Zijn sterk orale stijl wijkt in syntaxis en woordenschat op veel punten af van wat in een geschreven tekst gangbaar was en is. De Nederlandse vertaling is daarom iets vlakker en 'correcter' geworden dan het origineel, omdat anders de leesbaarheid in gevaar zou komen. We hopen dat de grondtoon van Odorics ontspannen Latijn nog voldoende in de tekst doorklinkt.

Als vertalers hebben we deze tekst met veel genoegen en, opnieuw, in vlotte en prettige samenwerking onder handen genomen. We hopen dat het resultaat de Nederlandse en Vlaamse lezers minstens evenveel plezier zal geven. Onze dank gaat uit naar Rob Zweedijk voor zijn zorgvuldige redactie van de tekst.

Vincent Hunink
Mark Nieuwenhuis

NAMENLIJST

Abraham
Adam
Alexander Alexander de Grote
Alexandrië door Alexander de Grote gestichte stad aan de Middellandse-Zeekust van Egypte
Andamanen eilandengroep in de Indische Oceaan
Assuerus middeleeuwse benaming voor de oud-Perzische koning Xerxes
Athanasius 4e eeuwse kerkvader, schrijver van het *Leven van Antonius*
Atjeh noordelijk deel van het Indonesische eiland Sumatra

Babel Babylon, ongeveer honderd kilometer ten zuiden van Bagdad
Beijing hoofdstad van het huidige China
Biduinen zie Pygmeeën
Bintan eiland nabij Singapore
Bologna stad in Noord-Italië
Boterrigo deel van Sumatra

Calicut havenstad aan de zuidwestkust van India
Canton tegenwoordig Guangzhou, een stad in Zuid-China
Caoli Korea
Cassan wellicht Xi'an, de oude Chinese hoofdstad, in Centraal-China
Cathay oude term voor Noord-China of voor China in het algemeen
Ceylon Sri Lanka
Chaldea ongeveer het huidige Irak
Champa koninkrijk in het huidige Vietnam
Christus
Comum niet precies te identificeren; het moet in de omgeving van Persepolis, de oude Perzische koningsstad, hebben gelegen in het zuidwesten van het huidige Iran.
Cosan stad in Noord-China
Cranganore plaats in het huidige India, tussen Calicut en Quilon

Dadu nieuwe Mongoolse hoofdstad van China nabij Beijing
Delhi grote stad in India
Demetrius franciscaner lekenbroeder, als martelaar gestorven in Tana
Dode Zee (op het eiland Bintan)
Dotalay de Jangtsekiang, grootste rivier van China

Erzurum stad in Noordoost-Turkije
Eufraat grote rivier in het Midden-Oosten
Eva

Ferrara stad in Noord-Italië
Frankrijk
Fuzhou stad aan de oostkust van China

Gele Rivier grote rivier in China
Groot-Armenië bergland tussen de Zwarte, Kaspische en Middellandse Zee
Grote Zee Middellandse Zee
Guidoto franciscaan, provinciaal minister van Sint-Antonius

Hangzhou stad in oost-China
Hormuz havenstad in de Perzische Golf

Ierland
India
Italië

Jacobus van Padua franciscaner monnik, als martelaar gestorven in Tana
Java een van de Indonesische eilanden
Jeruzalem
Jezus Christus
Jinan stad in Oost-China
Job zie Us

Kashan stad in het huidige Iran, halverwege Teheran en Isfahan
Kaspische bergen gebergte in, waarschijnlijk, Korea
Kaspische Zee

Malabar de zuidwestkust van het huidige India
Malamasini zie Bintan
Manzi Zuid-China
Marken streek in Midden-Italië aan de Adriatische kust
Meden volk uit het oude Perzië
Mekka
Millistorte Arabisch woord voor ketters, geen plaatsaanduiding
Mohammed

Nanjing stad in Oost-China
Neder-India het uiterste zuiden van Iran, aan de Perzische Golf
Nicobaren eilandengroep in de Indische Oceaan
Noach

Oceaan het open zeegebied achter de Perzische Golf en voorbij de straat van Hormuz: de Arabische Zee, verbonden met de Indische Oceaan of, in ruimere zin, de Indische Oceaan
Odoric van Friuli
Opper-India Zuid-China

Padua stad in Noord-Italië
Perzen
Petrus van Siena franciscaner monnik, als martelaar gestoven in Tana
Po rivier in Noord-Italië
Pontus Grieks rijk aan de zuidkust van de Zwarte Zee
Porus Indische heerser, tegenstander van Alexander de Grote, die Porus in 326 v.C. aan de Hydaspes versloeg.
priester Johannes christelijk heerser, van wie men in de twaalfde en dertiende eeuw dacht dat hij in India of Centraal-Azië leefde; vanaf de veerteinde eeuw werd zijn rijk in Ethiopië gezocht
Pygmeeën klein volk in China

Quanzhou havenstad aan de zuidoostelijke kust van China, ongeveer ter hoogte van Taiwan
Quilon stad aan de uiterste zuidwestkust van India

Rome

Shangdu stad in Noordoost-China
Sint-Antonius-kerk (in Padua)
Sint-Christoffel heilige die vaak als een reus werd voorgesteld
Sint-Pieter kerk
Solissaculo niet nader te lokaliseren berg
Sultaniya stad in het noordwesten van het huidige Iran
Sumatra een van de Indonesische eilanden
Susis stad in het zuidwesten van het huidige Iran

Tabriz stad in het huidige Iran
Tachara hoofdstad van de Pygmeeën
Tana plaats op het eiland Salsette nabij Bombay (Mumbai)
Tartaren Mongolen
Tartarije het Mongoolse rijk
Thomas apostel
Thomas van Tolentino (ca. 1260-1321) franciscaner monnik, als martelaar gestorven in Tana
Tibet

Trabzon havenstad in Noordoost-Turkije
Trevisio stad in Noord-Italië

Udine stad in Noord-Italië
Us niet nader te lokaliseren plaats

Venetië havenstad in Noord-Italië
Vicenza stad in Noord-Italië

Willem van Solagna auteur van het reisverhaal van Odoric van Friuli

Xuzhou stad in Oost-China

Yangzhou stad in Oost-China
Yazd stad in Centraal-Iran

Zandzee de woestijn Lut ten oosten van Yazd in Centraal-Iran
Zhenjiang stad in Oost-China, tegenover Yangzhou
Zegana plaats in het huidige Noordoost-Turkije